

תדש TEVET תאש
 ŠEVAT
ROŠ CHODEŠ

VĚSTNÍK ŽIDOVSKÝCH NÁBOŽENSKÝCH OBCÍ
V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU

Tomáš Ungár, Bez názvu. Z básníkovy fotografické tvorby.
(K článku na str. 13.)

DVACET LET LAUDEROVY NADACE

V listopadu 2007 uplynulo dvacet let od založení *Nadace Ronalda S. Laudera* – organizace, která se zásadním způsobem zasloužila o znovuzrození židovského školství především v postkomunistických zemích. Zakladatel nadace a její hlavní mecenáš Ronald S. Lauder je podílníkem ve světoznámém kosmetickém koncernu Estée Lauder, který založila jeho matka. Je úspěšným podnikatelem, ale proslavil se i jako významný činitel mezinárodních židovských organizací (nejnověji je předsedou Světového židovského kongresu) a podporovatel umění.

Ronald S. Lauder strávil část svého života jako americký velvyslanec v Rakousku. Nesmírné ztráty židovského obyvatelstva v Evropě za 2. světové války a postupné zapominání na hodnoty a přínos židovské civilizace světu ho přivedly k většímu zájmu o židovské kulturní dědictví a jeho rozvoj. Výsledkem tohoto zájmu se roku 1987 stalo založení nadace, která dnes pod jeho jménem působí v 15 evropských zemích včetně České republiky.

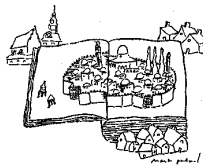
Nadace samostatně zřídila či podporuje na 50 různých projektů. Nejdůležitější je zakládání a podpora 16 židovských školek a škol. Jen základními školami a gymnázii přitom od roku 1987 prošlo na 34 000 žáků a studentů, dalších 20 000 je v současnosti navštěvuje. V rámci Lauderovy nadace však rozvíjejí svou činnost i tábory pro mládež, vzdělávací a komunitní centra, synagogy a kluby mládeže. Velkorysě podpoře nadace se navíc těší speciální projekty. Patří k nim například vydávání židovských periodik v Polsku a Maďarsku či projekt na záchranu ohrožených židovských památek v Evropě.

Od roku 1994 Nadace Ronalda S. Laudera vyvíjí svou činnost také v Praze. Tehdy zde byla ve spolupráci s Židovskou obcí v Praze otevřena školka. V září 1997 byla ustavena Lauderova základní škola *Gur Arje*, což hebrejsky znamená „Lvíče“, a o dva roky později vzniklo Lauderovo gymnázium *Or chadaš* neboli „Nové světlo“. Finanční podpoře Lauderovy nadace se navíc těší též Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze.

Nadace Ronalda S. Laudera naplňuje své programy v zemích, které byly nejvíce postiženy nacistickou genocidou Židů a poté komunistickými režimy. Kdyby nadace pouze přispěla k zachování kontinuity židovského života, byla by to dostatečná zásluha Ronalda S. Laudera. Ten však svou nezištnou finanční pomocí umocnil i jasnou představou vytčeného cíle. Nadace Ronalda S. Laudera si za dobu své existence získala historický kredit. Stala se nejen oporou židovského školství v postkomunistické Evropě, ale svým výchovným institucím vtiskla i příznačnou atmosféru přátelství a respektu vůči různě pojeté židovské sebereflexi.

Leo Pavlát

AKTUALITY

DEN PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU

Federace židovských obcí v ČR a Nadační fond obětem holocaustu pořádají slavnostní shromáždění u příležitosti Dne památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti.

Záštitu nad slavnostním shromážděním, které se uskuteční dne **25. ledna** v Rytířském sále Senátu Parlamentu ČR, převzal předseda Senátu MUDr. Přemysl Sobotka.

27. leden, výročí osvobození vyhlazovacího tábora v Osvětimi v roce 1945, je v České republice stejně jako ve většině států Evropské unie a dalších zemích připomínán jako Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti.

Každoročně se slavnostního shromáždění zúčastňují zástupci organizací sdružujících bývalé vězňe a vězeňkyně koncentračních táborů, zahraniční hosté, velvyslanci a velvyslankyně v České republice, představitelé vlády, Senátu Parlamentu ČR a dalších státních institucí. *FŽO*

KONCERT K MEZINÁRODNÍMU DNI PAMÁTKY OBĚTÍ HOLOCAUSTU

Příležitosti Mezinárodního dne památky obětí holocaustu připravilo Židovské muzeum v Praze, Židovská obec v Praze a Arco Diva ve spolupráci s paní Zuzanou Růžičkovou slavnostní večer spojený s koncertem ve Španělské synagoze v Praze.

V úvodu koncertu dne **27. ledna** promluví první místopředseda senátu PČR Petr Pithart, předseda ŽOP František Bányaí a ředitel ŽMP Leo Pavlát.

Na koncertě zazní skladby českých autorů Jiřího Těmle, Sylvie Bodorové, Viktora Kalabise a Otomara Kvěcha v podání předních sólistů, barytonistů Ivana Kusnjera, Romana Janála, Václava Sibery za doprovodu varhannice Ireny Chřibkové, klavíristy Jana Marcola a Smyčcového kvarteta Martinů. **Večer začíná v 18 hodin. Vstup volný.**

NADACE ŽIDOVSKÉ OBCE V PRAZE

Správní rada Nadace Židovské obce v Praze vyhláší výběrové řízení na nadační pří-

spěvky pro rok 2008. Témata: obnova a ochrana židovských movitých i nemovitých památek; podpora činnosti židovských organizací a spolků; rozvoj židovských tradic; vzájemné poznávání židovských komunit a okolního světa a odstraňování předsudků.

Žádosti o nadační příspěvek musí být podány na předepsaných formulářích Nadace Židovské obce v Praze. Termíny uzávěrek jsou stanoveny na **29. 2. 2008** a **30. 6. 2008**. Bližší informace a formuláře jsou k dispozici na e-mailové adrese: nadacezovp@volny.cz nebo každé úterý a čtvrtek, telefon: 222 311 570 u Jany Kosákové. *jk*

PROTEST FŽO V ČR

Federace židovských obcí v České republice rozhodně protestuje proti pochodu, který zamýšlejí uskutečnit pravicoví extremisté 19. ledna v centru Plzně. Opět se opakuje scénář, který zvolili neonacisté v Praze v den výročí křišťálové noci. Tentokrát si zvolili termín, který těsně koresponduje s prvním transportem plzeňských Židů (18. ledna 1942) do koncentračního tábora Terezín a byl začátkem téměř úplné likvidace Židů ve městě a okolí. Pravicoví extremisté ústy oznamovatele Václava Bureše otevřeně přiznávají, že se jedná o reakci na zásah policie, která zneškodnila podobný pochod v listopadu v Praze. Dokonce vyzývají své přívržence, aby se dostavili ozbrojeni.

Federace židovských obcí v ČR doufá, že stejně jako v listopadu v Praze i v Plzni bude díky spolupráci představitelů města Plzně, široké veřejnosti a policie provokacím pravicových extremistů zabráněno a že k „pochodu za svobodu slova“, jehož skutečným cílem je urážka a výsměch obětem holocaustu i těm, kdo nacistický masakr přežili, nedojde.

*Jiří Daniček,
předseda FŽO v ČR*

Z OBSAHU:

*Minulost a současnost
Šoa jako historický
a morální problém 3
Třeba je to bude víc bavit
rozhovor Petrem Papouškem,
předsedou ŽO Olomouc 6–7
Krátký proces s Kaňkou (recenze) 8–9
Podzimní seminář v Třebíči 10–11
Fedor Gál: Komunita 11
Čan: Básně 12–13
Židé a Morava v Kroměříži 14
Izrael: S Annapolisem do roku 2008 15
Češi proti Židům 16–17
Co nového ve Vídni 17
Ani sympatičtí, ani nesympatičtí
výběr z českého tisku
za rok 2007 18–19
Kalendárium 20
Kultura 21
Zprávy ze světa 24*

V Mojmirovcích u Nítry se sešla mezinárodní konference na téma *Holokaust ako historický a morálny problém v minulosti a súčasnosti. Súčasný stav výskumu*, kterou zorganizovalo bratislavské *Dokumentačné stredisko holokaustu*. Záměrem organizátorů bylo poskytnout prostor vědcům různých oborů k prezentaci výsledků jejich výzkumů v oblasti holokaustu na Slovensku, resp. v Evropě. Konference se v říjnu 2007 zúčastnila řada odborníků např. ze Slovenské akademie věd, Múzea židovskej kultúry, Múzea SNP, Nadácie Milana Šimečku či Ústavu pamäti národa. Příspěvky přednesli přední zahraniční historici: G. Baumgartner z Rakouska, G. Fatran, Y. A. Jelinek a R. Vago z Izraele, významní domácí historici I. Kamenec, E. Nižňanský, K. Hradská, etnologové P. Salner, E. Krekovičová, čeští psychologové-terapeuti H. Klímová, M. Hapalová, T. Radil aj. (více viz čsp. *Maskil* 3/5768). Významným přínosem setkání byla snaha o propojení různých disciplín a fakt, že slovo dostali akademici i začínající vědci. Mezi posluchače a diskutéry byli přizváni i přeživší z bratislavské židovské obce.

DEVĚT OKRUHŮ

Příspěvky byly rozčleněny do devíti panelových bloků, jež lze pro přehlednost utřídít na ty, které pojednávaly o vztahu židovská minorita – majorita (např. panely: *Vzdelávanie o holokauste, Postoje väčštinovej spoločnosti k riešeniu židovskej otázky na Slovensku, Jozef Tiso a kresťanské cirkvi v kontextu riešenia židovskej otázky* atd.), a ty, které rozebíraly procesy uvnitř židovské komunity (*Psychoterapia a holokaust, Reflektovanie holokaustu v židovskej komunitě po r. 1945* atd.). Témata pojednávala o době, jež předcházela holokaustu – události ovlivňující nástup fašismu na Slovensku, protizidovské zákonodárství. Rozebíraly se morální aspekty holokaustu ve společnosti, kolektivní vědomí majority i regionální podoby šoa. V diskusi o J. Tisovi byl kladen důraz na jeho osobní odpovědnost za deportace a nepochybný podíl na realizaci protizidovských nařízení. V. Kováčová upozornila, že odpovědnosti se J. Tiso snažil při procesu zbavit výroky typu „nečetl jsem noviny a neposlouchal rádio“. Byl však nejen velice dobře informován o dění, navíc mohl deportacím zabránit, a ne je iniciovat. Prof. Y. A. Jelinek přispěl osvětlením vztahů mezi J. Tisem a Pracovní skupinou z řad židovské reprezentace, jež s ním několikrát jednala o zastavení transportů. Archivní dokumenty jsou neúplné,

nicméně dokládají úplatnost J. Tisa. Tyto příspěvky vyvracejí argumenty hlasů, které se ho snaží rehabilitovat.

SLOVENSKY O ŠOA

V posledních letech vychází na Slovensku mnoho publikací o holokaustu. Nejnovější titul se jmenuje *Boj o prežitie* (Bratislava: SNM MŽK). Její autorka Gila Fatran, přední izraelská historička, která se narodila a přežila holokaust na Slovensku, se zaměřuje na výzkum slovenského antise-

MINULOST A SOUČASNOST

Šoa jako historický a morální problém

mitismu a je členkou komise Jad vašem, která projednává žádosti o titul Spravedliví mezi národy z Čech a Slovenska. Její kniha (v Izraeli vyšla již r. 1992), je stěžejní v podrobné analýze funkce Ústředne Židov a Pracovní skupiny jakožto židovského vedení v čase šoa, při níž využívá nejen archivní prameny, ale i hebrejské memoáry a korespondenci. G. Fatran na konferenci přednesla příspěvek o Pracovní skupině a jejich záchranných aktivitách či pokusech zastavit deportace.

Významnější publikace o holokaustu na Slovensku (všechny vyšly v Bratislavě) *Z dejín holokaustu a jeho popierania* (ed. E. Nižňanský, Stimul, 2007) a *Holokaust na južnom Slovensku* od T. Langa a S. Strbu (Kalligram, 2006) doplňují dřívě vydané práce, které vznikly na základě výzkumů orální historie, např. *Prežili holokaust* od P. Salnera (Veda, 1997) a *Videli sme holokaust* (kol., Nadácia M. Šimečku, 2002). Nelze opominout cyklus analytických studií *Holokaust na Slovensku I. – VII.* (Nadácia M. Šimečku, 2001–2005) v edici Dokumentačního střediska holokaustu a mnoho dalších děl.

Přestože se mnoho příspěvků týkalo historických analýz holokaustu, diskuse často směřovaly k poválečné historii Židů i k současným formám židovství. Na toto téma vyšlo ve Slovenské republice několik publikací (např. studie P. Salnera o židovské identitě či P. Mešťana o současném antisemitismu na Slovensku). V Čechách se tématu věnují převážně historici, objevilo se několik studií využívajících metodu orální historie, ale celkově literatura o Židech a židovství po r. 1945 chybí. Významným počinem v tomto směru je publikace česko-kanadské socioložky Aleny Heitlingerové *Ve stínu holokaustu a komunismu* (Praha,

G/G, 2007), o formování identity českých a slovenských Židů po r. 1945 (viz *Roš chodeš* 9/2007).

TRAUMA

Teprve dlouho po válce se přišlo na to, že bývalí vězni koncentračních táborů trpí specifickými potížemi a poruchami, a až nyní si všímáme, jak břemeno minulosti nesou jejich potomci. Úvahy o dopadu holokaustu na naši současnost, na jednotlivce resp. další generace jsou rozpracovány jen jako dílčí studie. V těchto souvislostech se konference dotkla mnoha otázek, například: „Jak je možné přiblížit tragédii dětem a dospívajícím?“ „Lze předat zkušenosti mezi generacemi, aniž by se předávalo trauma?“ Traumatem šoa z psychologického pohledu se zabývá víc odborníků v Čechách

než na Slovensku. Na konferenci ho představily české psychoterapeutky Helena Klímová a Michaela Hapalová v panelu *Psychoterapie a holokaust*. H. Klímová na základě zkušenosti s druhou generací Židů popsala psychoterapii traumatu holokaustu a jeho mezigeneračního přenosu. Skupina psychoterapeutů začala spolupracovat v r. 1994 na projektu *Rodiny po holokaustu*, poté se začaly formovat skupiny klientů pod supervizí zahraničních kolegů (např. britské psychoanalytičky Irene Bloomfieldové). V r. 2001 byl projekt přejmenován na *Rafael Centrum* a v r. 2006 byl založen rovněž výcvikový *Rafael Institut*.

M. Hapalová se v příspěvku soustředila na problematiku zkušenosti ukrývání v souvislosti s holokaustem. Nemá na mysli pouze fyzické ukrývání resp. traumata, jež jsou jeho důsledkem, nýbrž i ukrývání židovské identity v rodinách po holokaustu. Ukrývání považuje za „transgenerační fenomén v rodinách přeživších holokaustu a dalších pokolení“, který byl zaznamenán v celé Evropě. Židovství bylo tabuizováno jak u majority, tak u některých židovských rodin. Pro pochopení vnitřních souvislostí tragického dosahu holokaustu jej proto nestačí dokumentovat historicky, intelektuálně, ale i emocionálně.

Nelze než ocenit vynikající organizaci M. Vrzgulové a D. Richterové z *Dokumentačního střediska holokaustu*; za to, že naplánovaly a uskutečnily konferenci, jim patří velký dík. Taková setkání jsou důležitá pro ujasnění si způsobu, jak s poznatky o holokaustu dnes nakládat. A také, jak je uvést do praxe kupříkladu v podobě vzdělávacích aktivit pro nastupující generace. Příspěvky účastníků konference budou k dispozici na www.holokaust.sk.

SILVIA SINGEROVÁ

BO 2M 10,1–13,16

V sidře na tento týden se dostáváme ke konci morových ran seslaných na Egypt a k závěrečným přípravám na exodus. Poté, co jsme si velmi detailně četli o krutostech egyptského despoty, který zotročil, mučil a vraždil Izraelity, dospěli jsme k bodu, kdy se naši „správní hoši“ mohou těšit na svůj triumf.

Ale jací jsou ti „správní hoši“? Lze říct, že Izraelité se chovali vždy čestně a upřímně? Neprovinili se i oni tím, že se přetvařovali, a dokonce loupili? Nežádali před odchodem „každý muž od svého souseda a každá žena od své sousedky stříbrné a zlaté šperky“ (2M 11,3)? Nekončí naše sidra tím, že je znovu zdůrazněn fakt, že „Izraelci si vyžádali od Egyptanů stříbrné a zlaté šperky a pláště... Tak vyplenili Egypt“ (2M, 12,35–36)?

A půjčili by Egyptané Izraelitům své věci, pokud by nevěřili, že Židé odcházejí jen na tři dny a pak se vrátí? Tak to alespoň Mojžíš a Aron oznámili faraonovi: „Potkal se s námi Bůh Hebrejců. Dovol nám nyní odejít do pouště na tři dny cesty a přinést oběť Hospodinu, našemu Bohu, aby nás nenapadl morem nebo mečem“ (2M, 5,3). Veškerá jednání s faraonem se odehrávala ve znamení odchodu, který měl být dočasný.

A nejpodezřelejší na všem je to, že zdrojem tohoto třídního „triku“ není nikdo jiný než Bůh Izraele, Pán soucitu a pravdy. Toto řekl Mojžíšovi: „...ty a izraelští starší půjdete k egyptskému králi a řeknete mu: Potkal se s námi Hospodin, Bůh Hebrejců. Dovol nám nyní odejít do pouště na tři dny cesty a přinést oběť Hospodinu, našemu Bohu“ (2M 3,18). A právě Hospodina napadlo, aby si Izraelci od Egyptanů půjčili zlato a stříbro (2M, 11,1–2). Jak můžeme ospravedlnit nejen neupřímný národ, ale i neupřímného Boha?

Výkladů k tomu máme spoustu. Ibn Ezra navrhuje, že Mojžíš žádal, aby Izraelité směli odejít na vzdálenost dlouhou tři dny, nikoli, že se za tři dny vrátí. Ale i on přiznává, že Mojžíš svou žádost formuloval tak, aby si faraon myslel, že za tři dny budou zpět. Abarbanel soudí, že tři dny

SIDRA PRO TENTO MĚSÍC

nebyla lež; byl to jen počáteční taktický manévr, který měl ukázat, zda faraon je ochoten vydat alespoň dočasné „modlitební vízum“. Nicméně je těžké zavírat oči

Kodaňská Hagada, 1739.

před skutečností, že Egyptané půjčili Izraelitům svůj majetek pouze v domnění, že ho brzy dostanou zpět.

Rav Elchanan Samet v mistrovské práci *Studie k týdennímu čtení* cituje vysvětlení rabenu Nissima: „Všemohoucí si přál vytvořit situaci, v níž by Egyptané o vlastní vůli pronásledovali Izraelity až do Rákosového moře a tam se utopili.“ Cílem Bible je poučit Egyptany a s nimi celý svět po všechny budoucí generace, že zotročení lidí a vraždění jejich dětí v Nilu jsou hříchy, které jediný Bůh Izraele neodpouští. Trest pro vrahy měl být stejný jako ten, ke kterému oni odsoudili své oběti, nevinná izraelská nemluvňata – utopení v Nilu.

A jen tehdy, když se faraon cítil ošizený a Egyptané toužili po svém zlatu a stříbru, byla možnost, že vyrazí za prchajícími Izraelity a budou je pronásledovat až do mořských vln.

BEŠALACH 2M 13,17–17,16

Naši Moudří nás učí, že: „Pro Hospodina je obtížnější svést dva lidi dohromady v manželství, než pro něj bylo rozdělit Rákosové moře“ (Sota 2a). Z povrchního pohledu tato analogie nedává smysl.

Obvyklý výklad obou událostí zní, že obě jsou naprosto neočekávané a nelogické. Izraelité se ocitli v pasti – zezadu je pronásledovali egyptští vozatajové a před nimi se rozprostíralo Rákosové moře. Z této situace neviděli východisko, nemohli předvídat zázrak, jakým bylo rozdělení moře. Podobně dva jednotlivci

– zvláště když už nejsou nejmladší – začínají ztrácet víru, že naleznou někoho, kdo by se k nim hodil, s kým by žili a založili rodinu. Nežřídka se stává, že člověk, s nímž nakonec stanou pod baldachýnem, je ten nejneočekávanější partner, ta nejnelogičtější volba. Z této perspektivy zní vztah mezi zmíněnými situacemi rozumně. Jenže axiom, který slouží jako podstata této analogie, spočívá jednak v tom, že rozdělení moře zcela záviselo na Božím zázraku, a jednak v tom, že manželství je mnohem spíše výsledkem Boží vůle než plodem lidské snahy.

Bašert! To je jidiš výraz, který vystihuje, co jsme právě řekli o manželství. Bůh je ten jediný skutečný dohazovač: „Čtyřicet dní před utvořením dítěte *Bat kol* oznámí: Tento muž se ožení s dcerou toho a toho“ (Sota 2a). Rodiče ani osamělé duše si nemusí dělat starosti, na každého jednou dojde, sňatky se uzavírají v nebi a tak, jako Hospodin rozdělil Rákosové moře, najde pro tebe ženicha (či nevěstu). A i kdyby to trvalo o něco déle, žádný strach. Vždyť i naši Moudří věděli, že dohodit manželství je mnohem větší dřina než rozdělit Rákosové moře. Ale všechno je dané předem, *bašert*.

I když riskuji, že budu vypadat jako na-prostý kacíř, k pojmu *bašert* se stavím velmi skepticky. Spíš bych se vrátil k příběhu

o Rákosovém moři a znovu se zamyslel nad židovským pojetím manželství. Domnívám se, že nakonec dojdeme k naprosto odlišnému chápání logiky analogie, než bylo to původní.

Naše sidra začíná scénu rozdělení Rákosového moře přesným popisem lokality, kde se Izraelci a Egypťané setkali, což je místo, v němž se nachází ústřední egyptský svatostánek Pi-chirot stojící před další modlou Baal-Cefon (2M, 14,2). Obě tyto modly byly umístěny přímo u Rákosového moře. Proč Bible popisuje toto místo tak, že přitom zdůrazňuje zdejší modly? Vždyť po rozdělení moře a poté, co se Egypťané utopí, už se o modlách nikdy nemluví.

Dále: egyptskou armádu tvořilo šest set vybraných vozů a třikrát tolik jezdců (2M 14,7). Víme také, že Izraelité (čítající 600 000 mužů) odešli z Egypta dobře ozbrojeni. Spolu s Ibn Ezrou se logicky ptáme: proč Izraelité s Egypťany nebojovali? Proč upadli do takové paniky a paralýzy, že jen naříkali a volali o pomoc Boha a láli Mojžíšovi, že je vyvedl z otroctví? Zřejmě je ani nenapadlo použít zbraně, které s sebou měli.

Odpověď plyne ze zásadního rozdílu mezi egyptským modlářstvím a novým náboženstvím Izraele. Bible zdůrazňuje, že Izraelité se utábořili blízko modly Huras, v hebrejštině *lifne pi haherot*, což lze doslova přeložit jako „před ústy svobody“. Egyptské modlářství bylo ovšem pravým opakem svobody; lidé modlám sloužili, přinejlepším jim mohli nosit úplatky. Izraelité v té chvíli ještě zcela svobodní nebyli – proto se zalekli a neodvážili se bojovat proti nepříteli. Dokázali jen volat o pomoc a láteřit.

Hospodin odpovídá rozhodným pokynem Mojžíšovi: „Proč ke mně úpíš? Pobídní Izraelce, ať táhnou dál (do Rákosového moře)“ (2M 11,15). Hospodin Izraelitům vysvětluje, že v novém náboženství se musejí chovat jako aktivní partneři – pokud nesvedou učinit první krok a ponořit se do moře, Egypťané je zničí. Ale pokud vezmou osud do svých rukou a pohnou se, Hospodin dovrší jejich záchranu a cestu ke svobodě.

S manželstvím je to stejné. Jistě, v Božím plánu má každý člověk určeného partnera, nicméně musí se snažit, aby využil všech vhodných příležitostí k seznámení a poté k rozvíjení vztahu. Je to přetěžký úkol, ještě těžší než rozdělení Rákosového moře, protože jakmile se moře rozdělilo, Izraelité byli svobodní. A v manželství je baldachýn teprve počátkem dlouhé a složité cesty.

(Z komentářů rabiho Šlomo Riskina vybrala a přeložila am.)

BOHOSLUŽBY v pražských synagogách – leden 2008

Staronová synagoga

28. 12. pátek	začátek šabatu	15.48 hodin
29. 12. sobota	ŠEMOT 2M 1,1–6,1 hf: Iz 27,6–28,13; 29,22–23 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	17.03 hodin
4. 1. pátek	začátek šabatu	15.55 hodin
5. 1. sobota	VAJERA 2M 6,2–9,35 hf: Ez 28,25–29,21 mincha	15.30 hodin
	konec šabatu	17.09 hodin
8. 1. úterý	Roš chodeš ševat	
11. 1. pátek	začátek šabatu	16.03 hodin
12. 1. sobota	BO 2M 10,1–13,16 hf: Jr 46,13–28 mincha	15.45 hodin
	konec šabatu	17.17 hodin
18. 1. pátek	začátek šabatu	16.13 hodin
19. 1. sobota	ŠABAT ŠIRA BEŠALACH 2M 13,17–17,16 hf: Sd 4,4–5,31 mincha	16.00 hodin
	konec šabatu	17.26 hodin
22. 1. úterý	TU BIŠVAT	
25. 1. pátek	začátek šabatu	16.25 hodin
26. 1. sobota	JITRO 2M 18,1–20,23 hf: Iz 6,1–7,6; 9,5–6 mincha	16.00 hodin
	konec šabatu	17.36 hodin
1. 2. pátek	začátek šabatu	16.36 hodin
2. 2. sobota	MIŠPATIM 2M 21,1–24,18 hf: Jr 34,8–22; 32,25–26 mincha	16.15 hodin
	konec šabatu	17.47 hodin

V sobotu a o svátcích šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.

Vysoká synagoga

*Ve všední dny šachrit (ranní modlitba) v 8.30 hodin,
mincha (odpolední modlitba) ve 14.00 hodin.*

Jeruzalémská synagoga

*Každou sobotu šachrit (ranní modlitba) od 9 hodin.
Páteční večerní bohoslužby se nekonají.*

Španělská synagoga (Bejt Praha)

Každý pátek kabalat šabat od 18 hodin.

Bejt Simcha

*V sobotu 12. ledna od 10 hodin ranní sobotní bohoslužba
s Masorti a rabínem Ronaldem Hoffbergem.
Kabalat šabat každý pátek od 18 hodin.*

TŘEBA JE TO BUDE VÍC BAVIT...

Rozhovor s předsedou olomoucké obce Petrem Papouškem

Foto Petr Papoušek.

Ing. PETR PAPOUŠEK se narodil roku 1977 v Olomouci. Po studiu na gymnáziu absolvoval vysokou školu ekonomickou, poté roční studijní pobyty v Izraeli a ve Švédsku. Od roku 2004 působí na olomoucké židovské obci, nejprve jako sociální pracovník, posléze jako ekonom a předseda. Je místopředsedou Federace židovských obcí v ČR, za FŽO je členem Evropské rady židovských komunit (ECJC) a Mezinárodního mezivládního výboru pro výuku, výzkum a připomínku holocaustu (ITF).

Pane inženýre, pochází vaše rodina z Olomouce?

Z babiččiny strany pocházíme z Olomouce, můj dědeček Miloš Dobrý pochází z Prahy. Seznámili se v Terezíně – dědeček byl v prvním transportu Ak1; v roce 1943 tam přijel transport z Olomouce a v něm má babička. Nastěhovala se do baráku, kde dědův táta dělal správce. Ted nedávno mi to děda všechno ukazoval.

Byla to láska na první pohled?

To nevím. Ale v Terezíně jí zachránil život: když onemocněla tyfem, oblékl se do bílého pláště a nosil jí potají jídlo, které získal, protože tam pracoval jako řezník. Absolvovali spolu Osvětim, pak šel děda do Schwarzhelde a babička do Bergen-Belsenu. Naštěstí přežili.

Z širší rodiny se někdo vrátil?

Babičce se podařilo zachránit svou matku. Babička byla totiž krasavice, před válkou dokonce vyhrála nějakou okresní „miss“. Při selekci se k ní přitočil esesák a řekl jí: „Ty jseš na Židovku moc pěkná, tak půjdeš do cikánského tábora,“ – chtěl jí tím

asi pomoci. Babička odpověděla: „Ne, ne, já jsem Židovka, ale můžu si s sebou vzít i maminku?“ a obě přešly na správnou stranu. On je pustil. Můj děda taky přežil díky své vůli a šťastnému osudu. V Osvětimi tajně proklouzl do kuchyně, stoupl si ke kastrolům a dělal, že michá. Když na něj přišli kápoové, řekl jim, že je kuchař z povolání, a oni ho tam už nechali. Takže se trochu najedl a mohl pomáhat i bratrovi a rodině. Kromě dědy, jeho bratra a babiččiny matky se z širší rodiny nezachránil nikdo.

Po válce si babička nedovedla představit, že by žila jinde než v rodném městě. Děda v Praze vystudoval vysokou školu a roku 1949 se s babičkou vzali v Olomouci. O prababičku se starali až do její smrti, to jí bylo 94 let.

A rodina vašeho otce?

Táta není Žid. Je zajímavé, že jeho maminka je z poloviny Němka. Když byl odsun a všichni její příbuzní odjžděli do Německa, šli i pro ni. Ale ona si myslela, že to jsou Rusové a jdou ji zabít, tak neotevřela. Pak tu už zůstala. Užila si ale svoje. Po válce nosila, stejně jako Židé za protektorátu, označení – N. Byla internovaná ve sběrném táboře, nuceně pracovala a znásilnění od ruských vojáků unikla jen zázkakem. Byla postavena před lidový soud a křivě obviněna ze strany českých spoluobčanů. Přitom se odjakživa cítila jako Češka a doma mluvili česky.

Zajímalo vás židovství už v dětství nebo v mládí?

Moc ne. Když děda začal v roce 1992 dělat v olomoucké obci tajemníka, občas volal mojí mámě a řekl, ať přijdeme na obec, většinou na oslavu nějakých svátků. S mámou jsme dědu poslechli, ale nijak jsem to neprožíval.

Kdy jste o tom začal přemýšlet?

Na konci vysoké školy. Už předtím jsem ale odjel na rok do Izraele na Mezinárodní Rothbergovu školu pro zahraniční studenty při Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Byla to akademická studia: ekonomie a zahraniční politika Izraele, současně s tím hebrejščina. Ale i když jsem žil v Izraeli, bral jsem to spíš tak, že jsem jel do světa „na zkušenou“. Naučil jsem se trochu hebrejsky, líbil se mi tamější život, který je opravdu neuvěřitelně pestrý a živý. Po státnicích jsem se dostal na roč-

ní studijní pobyt Paideia do Stockholmu. Tenhle program je zaměřený na tradiční židovské texty, ovšem jsou vykládané moderním univerzitním způsobem. Texty se čtou anglicky, k dispozici je paralelní hebrejský originál. Četli jsme Tanach, Mišnu, rozebírali jsme i filosofické otázky vztahující se k textům. Škola je napojena na Shalom Hartman Institute, který založil rabín David Hartman v Jeruzalémě, a pracují v ní výborní odborníci. Jsou to ortodoxní učenci, kteří se ale na vědecké úrovni dokážou bavit o tom, jak je Bible složená.

Co vás při studiu nejvíc zaujalo?

Otevřenost a možnost vznést jakoukoliv otázku. Tehdy by mne ale ještě nenapadlo, že se později začnu třikrát denně modlit.

Bylo tam asi dvacet studentů v ročníku. Hodně jich studovalo tzv. general track, to znamená, že neměli žádné předchozí znalosti. Ne všichni byli Židé – měli jsme asi tři křesťany. Byla to podivuhodná směsice lidí, jeden 18letý, druhý třeba 40letý. Byl tam pilot švédských aerolinií, který se rozhodl napsat román. Dnes se profil školy trochu změnil, hodně v ní studují absolventi univerzit nebo židovští umělci, kteří se chtějí o židovství něco dozvědět kvůli své práci. Ale „general track“ pořád existuje.

Takže teď své znalosti využíváte pro obec...

Začalo to vlastně ještě v době, kdy jsem byl ve Švédsku. Když jsem zajel domů na Pesach, požádali mě, abych vedl na obci seder. Jakž takž jsem to zvládl. Pak jsem začal na obci pracovat jako sociální pracovník a po volbách roku 2004 jsem se dostal do představenstva obce a to mě zvolilo za předsedu.

Na co jste navázal a co se během vašeho působení na obci změnilo?

Navázal jsem na činnosti předchozího vedení, tedy na práci dědečka, který pracoval jako tajemník, kantor pana Deutsche a předsedkyně paní Šťastné. Olomoucká kehila má 140 členů, z toho asi třetina žije v Olomouci. Převažují v ní lidé od 40 let nahoru, máme asi patnáct členů do třiceti let, ale ti se života obce bohužel moc neúčastní. Dědečkovi a panu kantorovi se povedlo obec oživit a stabilizovat – proběhly restituční, dostali jsme budovu, pozemek po bývalé synagoze a s tím nijak závratné, ale přece nějaké příjmy, konaly se sváteční bohoslužby – o Vysokých svátcích, občas byla šabatová bohoslužba, konal se společný seder. Za mého působení se zlepšila finanční situace obce, protože dostáváme podporu z pražského Židovského muzea. Díky ní jsme mohli

udělat velkou rekonstrukci komunitního centra se synagogou a zvětšili jsme je. Máme teď velkou společenskou místnost a novou košer kuchyň. Lidé se pomodlí a pak jdou do vedlejší místnosti, kde se koná šábesová večeře, která je pro členy obce zdarma. Od ledna pořádáme každých čtrnáct dní večerní šabatovou bohoslužbu s večeří, kabalat šabat, a jednou za dva měsíce přijíždí z Prahy rabi Koller, aby zajistil celý šabat s čtením Tóry během sobotní ranní bohoslužby. Na Roš hašana přišlo padesát lidí, na Kol nidrej asi taky tak; na oslavu Chanuka to bylo 90 lidí. Máme sociální oddělení, pořádáme zájezdy a kulturní akce. Největší problém je ale získat pro obec mládež.

Snažíte se ji na obec přivést?

Není to jednoduché. Jejich babičky a dědečkové tam chodili, jejich rodiče tam chodili také, ale jen kvůli rodičům, a když jim zemřou, zůstávají sice členy kehily, ale už na obec moc nechodí. A tím méně jejich děti, tedy třetí generace.

Jakou perspektivu mají podle vás malé obce jako olomoucká?

Není moc přívětivá. Starší a střední generaci nemá kdo nahradit. Tuhle jsem viděl fotografii oslavy svátků někdy ze začátku šedesátých let: je na ní asi pětadvacet dětí, jak stojí u áronu, což je ta dnešní střední generace. Takovou fotku bychom dnes udělat nemohli. Teď se nejspíše posune členství tak, jak platí podle zákona návratu – tedy plnoprávným členem obce bude každý, kdo má alespoň jednoho halachického prarodiče. Ale děti členů s členstvím podle práva návratu už členy obce nebudou moci být, takže je to vlastně řešení dočasné. Obec nějak fungovat bude, ale otázka je, kdo do ní za třicet, padesát let bude chodit... Budeme mít majetek, ale málo členů, což si lidé ve vedení menších kehil neuvědomují a zabývají se podle mě někdy malichernými nebo byrokratickými problémy, a ne tím, jak probudit zájem o dění v obci. Víme o dalších třiceti až čtyřiceti olomouckých Židech, kteří s obcí nechtějí mít nic společného: po válce a komunismu s ní zpřetrhali veškeré vazby a netouží po tom je obnovit.

Znamená pro vás židovství především tradici a historii, nebo náboženství či společensko-kulturní fenomén?

Tradici, historii a také především náboženství, ale vlastně je to jedna entita. V židovství se tyto věci nedají oddělovat. Dnes si uvědomuji to, co jsem dřív nijak nevnímal: že k němu patřím, že to je součást mé duše. V dnešní době není jednoduché žít

v Olomouci náboženským životem, ale myslím si, že to není nereálné. Moje nastávající žena je v procesu konverze u pražského bejt dinu a oba doufáme, že se nám to nakonec podaří a budeme mít židovskou svatbu. Představa, že bych se podílel na životě obce a nedělal to, co se ode mne očekává, mi připadá scestná. Federace tento rok otvírá kurz chazanutu pro lidi z mimopražských obcí, kterého bych se rád zúčastnil. Tím by bylo zajištěno pokračování duchovního života naší obce i v budoucnu.

Jak se z hlediska potřeb své obce díváte na nové stanovy federace a jaký typ členství své obci doporučíte?

Myslím, že naše obec se posune na tu nejkrajnější mez, členství bude podle práva návratu. Lze říct, že na hodně obcích kromě pražské už to tak funguje, takže nový statut jen posouvá zásady blíž k realitě. Dál už to ale nejde.

Jak tedy podle vás mladé lidi na obec „přivábit“?

Umožnit jim realizovat se společně, poskytnout jim prostředky, aby se mohli realizovat podle svých představ. Když nebudeme mít lidi, peníze nám budou k ničemu. Mladí lidé mají dnes opravdu hodně možností, konkurence je velká, jít do klubu, jít na koncert, do kina... Já bych chtěl na obci otevřít filmový klub, jednou za 14 dní v něm promítat zajímavý film. Je dobré myslet na to, aby i na svátky chodilo víc mladých lidí, protože když přijde jeden, nudí se, a podruhé už nepříjde. Ale žádný zaručený recept nemám.

Jste také místopředseda FŽO. V čem spočívá vaše činnost v této instituci a jak hodnotíte její fungování?

Bez federace by menší židovské obce byly osamělé, těžko by dosáhly na finanční prostředky, které mají teď. Jako člen prezidia se podílím na rozhodnutích, která se týkají života obcí, svým hlasem je mohu ovlivnit. Teď jsme například schvalovali nový statut. Mám také na starosti webové stránky federace.

Jaké problémy řešíte v mezinárodních židovských organizacích? Mají i jinde problémy podobné těm našim?

Evropská rada židovských obcí se věnuje kulturním, vzdělávacím a sociálním programům, nezabývá se politickými záležitostmi. Organizuje třeba Evropský den židovské kultury, na rok 2008 jsou plánovány například programy zaměřené na spolupráci mezi mladými židovskými a muslimskými profesionály, což je hlavní pro-

blém západní Evropy. Ale šestého dubna bude ECJC jednat v Praze a toto zasedání bude spojeno se sociálním seminářem, který by měl zahájit provoz Hagiboru. Situace vymírajících obcí se zatím neřeší, západní Evropa s tím přece jenom takový problém nemá. Mluvilo se ovšem o problému Chabadu: v řadě východoevropských, ale i dalších zemích, naposledy třeba v Barceloně, se opakuje tatáž situace jako před pár lety v Praze: přijde Chabad, má za sebou určité zázemí, svůj dokonalý marketing, zviditelňuje se na úkor domácí obce, nakonec ji chce převzít. A dojde ke konfliktu. Jsou samozřejmě výjimky: ve Stockholmu spolu dobře vycházejí ortodoxní i konzervativní rabin i Chabad.

V ITF, mezivládním výboru, jehož cílem je výzkum a vzdělávání na téma šoa, jsem členem pracovní skupiny, která se zabývá komunikací. Teď plánujeme například nové webové stránky této organizace, takže jsme řešili, jak by měly vypadat. Připravujeme materiály pro budoucí stálý sekretariát v Berlíně. Ideální by bylo, kdyby mohl i obnovovat obsah webových stránek – zatím to lze pouze se svolením Muzea holocaustu v USA, což je poměrně těžkopádné a na těch stránkách je to znát – jsou zastaralé, nenápadité.

Jaké jsou vztahy ŽO Olomouc s okolím? Máte nějaké problémy?

Zatím ne. Víme sice, že v Olomouci existuje pobočka hnutí Národní odpor, ale doposud jsme problémy neměli. Jen nám někdo poškodil a pak úplně strhl naši ceduli s nápisem „Židovská obec Olomouc“ na zrekonstruované budově. Takže ta příští cedule bude ze železa. A během listopadové demonstrace v Praze mi prý lidé z NO v Olomouci chtěli „rozbit hubu“.

Liší se olomoucká obec něčím od jiných mimopražských obcí?

Lišíme se tím, že máme kantora a – stejně jako nyní Brno – košer jídelnu. Jinak se mimopražské obce liší jen počtem členů a množstvím financí. A musím konstatovat, že bohužel my patříme k těm chudším.

Čeho byste chtěl jako předseda obce především dosáhnout?

Jsem rád, že na obec lidé přicházejí, a tímto bych jim chtěl i poděkovat. Protože především oni tvoří naši obec. Samozřejmě bych si přál, aby jich chodilo víc a aby i mladší lidé měli větší zájem. Hodně si slibuji od toho, že až vyjdou nové sidury, vysvětlíme lidem průběh šabatové bohoslužby, aby ji mohli sledovat a orientovat se v textu. Třeba je to bude víc bavit.

ALICE MARXOVÁ

KRÁTKÝ PROCES S KAFKOU

(na okraj představení v pražském Divadle Komedie)

Závěrečná kapitola Kafkova *Procesu*: v předvečer jednatřicátých narozenin Josefa K. se v jeho bytě objeví dva pánové. Mezi K. a jeho katy proběhne následující dialog: „Posílají pro mne staré podřadné herce,“ řekl si K. a ohlédl se, aby se znovu o tom přesvědčil. „Hledí mě vyřídít lacino.“ K. se k nim náhle obrátil a optal se: „Na kterém divadle pracujete?“ „Divadle?“ ptal se jeden z pánů s potrhávajícími ústními koutky druhého o radu.“ (vydání 1958, překlad P. Eisner)

Motiv divadla se objevuje i v nové adaptaci *Procesu* v Divadle Komedie, jejímž autorem je Dušan D. Pařízek (scénář, scéna, režie). Hra začíná dlouhým monologem Josefa K., v němž bankovní prokurista shrnuje události svého zatčení ráno v den svých třicátých narozenin, tedy ze samého počátku románu. Proslov Josefa K. je přerušen potleskem, který se ozve z publika: výkon Josefa K. tleská sám vyšetřující soudce. Ozvlášťující účinek této hříčky stranou (potlesk nám připomene, že jsme v divadle, tedy dobrovolně podléháme iluzi), toto poměrně jemné gesto lze chápat i jako náznak toho, že klamu podléhá Josef K., či že se snad sám snaží klatat druhé? Hraje hru kati, hraje ji K.?

BOJ SE SEBOU SAMÝM

Recenzenti přijali inscenaci s nadšením; nazvali ji „bravurní“ a „opravdovou delikatesou“ (V. Just, *Literární noviny*, 1. 10. 2007), Pařízkovu koncepci „objevnou“ (*Lidové noviny*, 13. 9. 07). Není sporu o tom, že recenzenti zhlédli stejný *Proces*: všichni vykládají drama Josefa K. v Pařízkově podání jako boj se sebou samým, boj o vlastní identitu a autenticitu. Bankovní prokurista vede proces sám nad sebou, „protože žije cizí, nikoli svůj vlastní autentický život“ (LtN). V závěru své recenze se kritik *Týdne* (24. 9. 07) nechal doslova unést: Josef K. „provádí na sobě proces zlidštění. Tragický, ale velkolepý.“ Některé recenze tuto „niternou“ interpretaci *Procesu* staví do protikladu k pojetí, podle něžž je K. obětí totality, jak údajně Kafkův román inscenoval Jan Grossman v roce 1966 (viz například *Respekt*, 24. 10. 07). Josef K. „není žádná oběť totality a mystiky: obojí je totiž výhradně v něm, nikoli v okolí“ (LtN).

Stojí za to ocitovat, co o inscenaci napsal v divadelním programu sám autor, Dušan D. Pařízek: „Kafkův (anti)hrdina Josef K. se vypořádává během exemplárního procesu uvědomování se svým bytím. Pokouší se v pro něj nepohoditelném světě dokonale

poznat všechna Pro a Proti lidské existence. Jako psychicky přetížený, nároky na sebe sama a pochybnostmi o sobě samém vyčerpaný osamělý chodec, se pozvolna ocitá na hranicích vlastního bytí.“ Pařízek také připomíná, že Kafkův románový fragment byl často vykládán jako metafora totalitních systémů: „Ve druhé polovině dvacátého století byla základní metafora *Procesu* (...)

Martin Finger v roli Josefa K. Foto Kamila Polívková.

vítaným klíčem pro reakci na totalitní politické systémy, jejich restriktce a vykonstruované procesy. Také tyto výklady Franz Kafka svým otevřeným dílem umožňuje. Jeho původní interpretace je ovšem hlubšího, intimnějšího, a především existenciálnějšího původu.“

Shoda recenzentů je pozoruhodná – všichni podle nich vykládají hru v intencích, které zamýšlel autor, a z těchto mantinelů nevybočují. Adaptace je aktuální, neboť se zabývá lidským nitrem. Jak se to má přitom s oním zvnitřněním? Lze v souvislosti se hrou mluvit o „vnitřních stavech“ (LtN) a nakolik je tato interpretace zakotvena v románu?

MÍSTO KAFKY „O KAFKOVI“

Recenzenti zmiňují obtížnost adaptace Kafkova románu, ale v Komedii se to prý podařilo. O románu mluví velice obecně a mnohdy to působí, jako by znalost Kafkova textu, jeho pozorné čtení bylo nahrazeno jakýmsi povšechným povědomím „o Kafkovi“. Novinová recenzenta mají jistě právo na impresu: vychválená adaptace

by si však zasloužila podrobnější a důkladnější analýzu. To, co zde předkládáme, je pouhý náznak, jakým směrem by se mohla vydat.

Zastavme se aspoň stručně u Kafkova takřka sto let starého románu (Kafka jej začal psát v roce 1914). V *Procesu* se toho hodně děje, vše je přitom nahlíženo skrze hlavní postavu; čtenář se dozvídá pouze to, co se přihodí Josefu K. a jak tyto skutečnosti K. přijímá a podrobně analyzuje. Přesto hlavní postava v románu zároveň podivným způsobem chybí. Kafkovi hrdinové nejsou konstruováni tak, aby působili

jako přesvědčivé lidské bytosti – tím se odlišují od románových hrdinů devatenáctého století a v tom spočívá jejich modernost. Josef K., Karl Rossmann v *Americce* či K. v *Zámku*, jsou jen jacísi duchové, bez těla a bez pocitů. Nejsou tu introspekce a vnitřní monology. Co čtenáři chybí nejvíc, je absence vědomí sebe sama, své si-
tuace: K. si svou skutečnou situaci neuvědomuje, až na počáteční údiv a odmítnutí krátce po zatčení přistupuje na podmínky procesu, aniž by se tázal po jeho smyslu. K vědomí absurdity celé situace dochází u čtenáře, nikoli u K.

PROCES JANA GROSSMANA

Z Kafkova stylu vycházel Jan Grossman ve svých pronikavých poznámkách k dramati-

Děj na jevišti je dotvářen různými multimediálními prvky. Foto K. Polívková.

zaci *Procesu* („Kafkova divadelnost?“, 1964; zařazeno do knihy *Analýzy*, Praha 1991). Upozornil na to, že Kafkovy prózy byly klíčové pro vznik absurdního dramatu a „latentně obsahují ryze divadelní energii“, k dramatizaci se hodí lépe než třeba Dostojevskij. Grossman píše, že se odmítl zabý-

vat interpretacemi a při své adaptaci se rozhodl „vycházet od povrchu“: „Kafkův příběh je cele sdělen sdělením toho, co postavy mluví, jak se pohybují, chovají, jak jednají.“ Román je potřeba číst nepředpojatě, „sledovat, jak jsou udělány postavy, jejich jednání, pohyby, promluvy a vztahy...“. Grossman také upozornil na chybu, které se podle něj dramatizace Kafky často dopouštějí: „Dramatické nebo filmové ‚překlady‘ Franze Kafky často chybují v tom, že nepracují s příběhem, ale s jeho interpretací.“ Těžko říci, nakolik lze uvažovat o Grossmanově adaptaci na základě jeho poznámek. Její dobové recenze – aspoň ty, které jsem měla k dispozici – totalitu nezmiňují, ale to by možná bylo i anachronické. Nejblíže takovému výkladu jsou slova Milana Lukeše, podle nichž „mezi světem objektivním a subjektivním“ nevedou zřetelné hranice (LtN, 1966). V jiné recenzi se píše o tom, že Grossman představil *Proces* „bez komentáře, bez snahy na místě vyložit, co (...) vize *Procesu* vlastně znamená“ (A. Urbanová, *Kulturní tvorba*, 1966). S určitostí lze říci, že Grossmanovy vlastní poznámky se důsledně drží Kafkových textů, odmítají interpretovat.

SMYSL SI DOMÝŠLÍ DIVÁK

Pařízkova adaptace si dobře všímá toho, jak je *Proces* napsán, a zachovává jeho základní rozměry. Hra vybírá některé klíčové události (zatčení, setkání s advokátem a Leni, vrcholná scéna v chrámu, exekuce) ve sledu, v jakém jsou v románu (slova, která v textu pronáší malíř Titorelli, zde ovšem zazní z úst advokáta; výrazná postava malíře ve hře chybí). Hra má spád, je živá, děj je zhuštěn, celé představení trvá pouze přes hodinu. Působivý a důležitý je úvodní monolog, v němž, jak už bylo řečeno, K. referuje o svém zatčení. Promluva má lehký konverzační ráz, užívá hovorový, lehce lidový tón, K. cituje, co mu kdo řekl, z Josefa se stává Pepa – posun, který asociuje jiného románového Josefa, který se také mnohokrát octl na jevišti a na jehož příbuznost s Josefem K. bylo nejednou poukázáno, Josefa Švejka. K. je vzpurný, sebejistý, žádný ustrašený úředníček – i to odpovídá románu. Děj na jednoduchém jevišti je dotvářen různými multimediálními prvky, například promítáním úryvků z Kafkových deníků (rukopisné záznamy vzni-

kají před našima očima, ale pochopitelně nikoli Kafkovým písmem) a doprovázen rockovou skladbou „Stand by me“ – souhlasím s recenzentkou LN, že si zde režisér neodpustil „nějaký ten efekt“, u jinak střízlivé inscenace snad zbytečný.

Důraz na dějovost je v souladu s textem (ačkoli tempo, v němž se děj odehrává, neodpovídá zážitku četby románu), tak jako v textu je i zde K. stále přítomen. Kombinace monologu a předvádění děje – spíše než hraní založené na vnitřním prožitku a identifikaci – uchovávají něco z neobvyklého způsobu vyprávění a analytičnosti, jež jsou pro text charakteristické. Zajímavě je vyřešen závěr hry, exekuce. Dozorci v přítomném čase oznamují, co probíhá na jevišti („Druhý mu vrazí do srdce nůž a otočí ho

Záběr z inscenace. Foto K. Polívková.

dvakrát“) a K. to zároveň předvádí. Skutečnost tedy není tak jednoznačná, jak psali recenzenti, podle nichž K. „vykoná vlastní exekuci“ (*Respekt* a další). Nápaditým způsobem je tu navozena určitá ambivalence – exekuci neprovádějí ani katí, ani K., anebo jak ti, tak onen –, která poukazuje na text románu, v němž se vše vypráví ve třetí osobě, ač se vše výsostně týká K.

Kafkovy postavy-duchové jsou sice na prknech zhmotnělejší než na stránkách románu, jinak to ani nejde, ale o zvnitřnění mluvit nelze; Kafkův moderní jazyk je tu zachován a s ním i určitá otevřenost. Smysl děje si domýšlí divák, podobně jako je tomu u Kafkova čtenáře. Pařízkův *Proces* zůstává citlivý vůči textu, zachovává něco z jeho ambivalence, ač režisérový „interpretační“ poznámky znějí úzce a jednoznačně. Zásadní otázkou zůstává, nakolik se každá nová adaptace odehrává na pozadí našeho povědomí „o Kafkovi“, a nakolik se autoři – a také recenzenti – vracejí k textu. Je možné uvést Kafku tak, aby hra působila stejně originálně a znepokojivě, jako působila četba Kafkova románu nejen v první polovině 20. století, ale i dnes? Nejsou multimediální efekty a rocková hudba až příliš konvenčními prostředky? **VERONIKA TUCKEROVÁ**

KNIHOVNA PODLE ZÁKONA

Řekne-li se v Česku Národní knihovna, každému se vybaví Kaplický, jeho blob i veřejná debata, která se už půl roku vede. Národní knihovna je prostě něco, co patří k vyspělému státu – stačí se podívat na Paříž, kde pojal Národní knihovnu F. Mitterrand jako svůj odkaz. Řekne-li se však Národní knihovna v Izraeli, je to čerstvá novinka. Právě 1. ledna 2008 vstupuje v platnost „historický zákon“ o národní knihovně, schválený parlamentem. Lze tedy říci, že Izrael přispěl do světové debaty dosud nejsilnějším mandátem, jaký kde národní knihovna má. Model se překvapivě podobá českému – podobně jako Národní knihovna v Praze je dědičkou Karlovy Univerzitní knihovny, Národní knihovna Izraele naváže na dosavadní Židovskou národní a univerzitní knihovnu při Hebrejské univerzitě. Proč až po 60 letech nezávislosti státu?

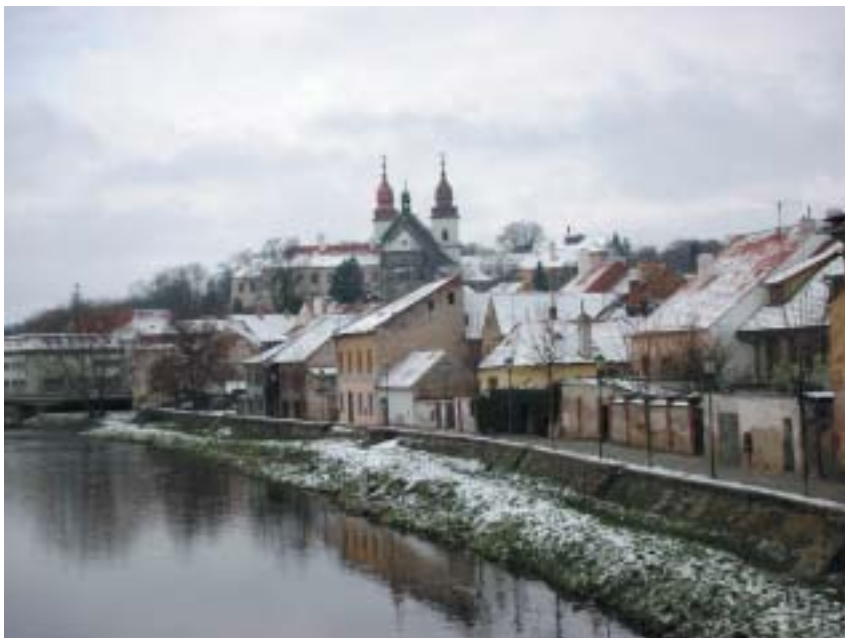
Novodobá tradice židovského knihovnictví ve Svaté zemi sahá k roku 1892, kdy založilo bibliotéku plánovanou jako ústřední knihovnu židovského národa hnutí B'nai B'rith. V r. 1905 ji převzal Sionistický kongres a r. 1925 ji včlenil do právě založené Hebrejské univerzity. Nový zákon jí uděluje formální nezávislost. Namísto plného financování univerzitou bude 50 % hradit stát, 25 % univerzita, 25 % zůstane rezervováno pro „další veřejné zdroje“.

Zákon v Knesetu byl schválen jednomyslně, ale splnění praktických náležitostí trvalo delší čas. Peníze přislíbila před více než deseti lety Rothschildova nadace v Izraeli, před uvolněním peněz ale žádala precizní plán projektu a trvala na tom, že nejprve musí být schválen příslušný zákon.

Co se tedy spustí po 1. lednu? Dosavadní budova knihovny v kampusu na Givat Ram bude nadále sloužit Hebrejské univerzitě. Co se týče nové budovy, musí stát v Jeruzalémě, ale ještě není známa ani lokalizace, natožpak harmonogram výstavby – má být hotová do pěti let. Jasněji je v rozšíření tematického záběru. Dosavadní Židovská národní a univerzitní knihovna vlastní ve sbírce mikrofilmů přes 90 % všech známých židovských rukopisů a dva výtisky od každého díla publikovaného v Izraeli. Národní knihovna Izraele rozšíří toto zaměření do tří směrů: jako knihovna pro moderní univerzitní výzkum, jako kolekce informací o Izraeli, Blízkém východě a islámu, jako národní knihovna židovského národa. Na zajištění této pestrosti myslí i zákon. V knihovní radě musí být zastoupena jedna literární osobnost z přistěhovalecké komunity obeznámená s kulturou této skupiny a další člen musí vzejít z řad Arabů, drúzů nebo Čerkesů. **ZP**

PODZIMNÍ SEMINÁŘ

Mezinárodní setkání židovské mládeže v třebíčském ghettu

Třebíčské ghetto s románskou bazilikou bývalého kláštera v pozadí. Foto J. Daniček.

Česká unie židovské mládeže už řadu let organizuje pro své členy i zahraniční partnery shromáždění a semináře, které jsou do jisté míry tematickým i společenským vyvrcholením „sezony“. Letos se takové setkání pod názvem „Podzimní seminář české a slovenské unie židovské mládeže“ uskutečnil v Třebíči od 16. do 18. listopadu. Přijelo na něj přes padesát mladých lidí z Čech a ze Slovenska, ale také z Izraele, Francie, Anglie a Rumunska. Pořadatelé zajistili ubytování v jednom z domů

ho kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Takové byly prostředí a atmosféra, v nichž se pak odehrával vlastní seminář.

PO OSMDESÁTI LETECH

Páteční odpoledne bylo věnováno osobním kontaktům a přípravě na šabat. Vlastní uvítání šabatu a večerní modlitba i šabátové bohoslužby následujícího dne se konaly v Zadní synagoze, budově postavené v roce 1669 a v minulých 15 letech citlivě rekonstruované a restaurované. Rabi Sidon,

dými účastníky semináře a uvědomit si, že je to první skutečná a regulérní bohoslužba v těchto zdech po více než osmdesáti letech.

Při večeri už, jak to má také být, vystřídalo dojetí šabatové veselí, zpěv a srdečná zábava. Současně běželo první téma semináře: „Tisch aneb Zeptej se svého rabína“. V sobotu, po šachritu a obědě, byl otevřen diskusní blok „Mediální války – zákulisí blízkovýchodního zpravodajství“. Účastnili se ho hosté I. Kalhousová, P. Brod a V. Nekvapil a moderoval ho P. Mandl. Debata se týkala především podoby a kvality zpravodajství z Blízkého východu.

Po skončení šabatu se uskutečnil přímo v prostorách Zadní synagogy druhý tematický a diskusní panel „17. listopad 1989 a sametová revoluce v židovských komunitách“. Zde vystoupili jako panelisté vrchní rabín K. Sidon, rabi H. Glück, novinářka R. Gruberová z Itálie a předseda FŽO J. Daniček. V debatě, kterou moderovali D. Kraus a D. Putík, brzy došlo i na obecnější témata. Přítomné zejména zajímal postoj reprezentantů židovských obcí k představitelům moci a k vlastním lidem v období totality, možnosti rezistence a její podoba, podíl židovských funkcionářů na destrukci obcí a židovských památek atd. Z rozpravy vyplynulo hlavně jedno: že – stejně jako v celé české společnosti – ani v židovské komunitě jako celku není velká vůle zabývat se tímto tématem a případně nazvat věci i osoby pravými jmény.

GHETTO

Závěrečný den patřil prohlídce židovské čtvrti s odborným výkladem ing. J. Klenovského, předního odborníka na moravské

Diskusní panel v Zadní synagoze. Zleva doprava: D. Putík, H. Glück, K. Sidon, D. Kraus, J. Daniček, R. Gruberová. Foto Petr Mandl.

bývalého židovského ghettu, které bylo pro svou historickou a stavební hodnotu spolu s nedalekým židovským hřbitovem zapsáno v roce 2003 do seznamu světové-

kterému asistoval rabi Glück z Londýna, pro tuto příležitost přivezl do Třebíče svitek Tóry. Bylo dojemné modlit se v této krásné a starobylé synagoze spolu s mla-

židovské památky, který se mimochodem velmi zasloužil o to, že třebíčské ghetto na seznamu památek Unesco figuruje. A tak jsme se dozvěděli, že židovská přítomnost

v těchto místech sahá hluboko do stredoveku, pred rok 1338. Vlastni židovské sídliště vznikalo několik set let. Roku 1723 bylo definitivně vymezeno jako uzavřené židovské ghetto a zůstalo jím až do roku 1849. Mělo kromě dvou synagog, obecního domu s rituální lázní (mikve), domu

Zadní synagoga. Foto J. Daniček.

pro rabína, špitálu, rituálních jatek a řady krámů před vstupem do ghetta 95 soukromých domů. Dnešní stavební podoba ghetta je výsledkem dlouhodobého vývoje od 16. do konce 19. století, od renesance přes baroko a klasicismus až po nestylové úpravy posledních let.

Názorný obraz o podobě židovské čtvrti před 160 lety poskytuje model židovského ghetta, umístěný na galerii Zadní synagogy. Je zhotoven v měřítku 1 : 100 a dává dobrou představu o ghettu jako celku. Můžete si v něm najít a světelně označit všechny stavebně a historicky důležité budovy ghetta.

Model třebíčského ghetta, Foto J. Daniček.

Jako všechno hezké i podzimní seminář skončil. Odjely jeho půvabné účastnice, odcestovali zdvořilí pánové, kteří se uměli dobře bavit, ale i modlit, pořadatelé naložili zbytek košer potravin a vína a odjeli také. Chtěl bych jim poděkovat za pozvání a doufám, že až se zase sejdou na jiném zajímavém místě, opět si na hosty letošního semináře vzpomenou.

JD

KOMUNITA

Je to miesto, kam patríme, kde sme svoji medzi svojimi, kde si môžeme bez obáv „pustiť hubu na špacír“, ukryť sa, mať útočisko. Teda minimálne takto vyzerá sen o komunite. V skutočnosti môžeme za príslušnosť ku komunite aj platiť – napríklad stratou kúska slobody, záväzkami, pripútanosťou. Napokon, podtitul Baumanovej knihy *Komunita* (Kalligram, Bratislava 2007), o ktorej tu bude reč, znie: „Hľadanie bezpečia vo svete bez istôt.“

Isté je, že netreba miešať neistotu a „neistotu“. Tá prvá je tiesnivá, frustrujúca, spôsobuje trápenie – a je predovšetkým, ako si myslí Zygmunt Bauman, údelom neúspešných a nemajetných. Pretože úspešní a majetní si kus osobnej slobody a bezpečnosti kupujú ako spotrebný tovar. Bauman je presvedčený, že toto nie je v poriadku a že úspešní a majetní majú zodpovednosť aj za náklady na slobodu a bezpečnosť ostatných. Nástrojom takejto redistribúcie má byť štát. Lenže štát vie byť aj veľmi zlý, rozhadzovačný, necitlivý, nákladný, nefungujúci, slabý, nekompetentný... a hlavne zbavený pozitívnych emócií. A práve tie ľuďom odjakživa poskytovali – vrátane duchovnosti, istôt a bezpečia – komunity.

Veľmi príťažlivý je Baumanov opis polarít medzi svetom komunit a get. Vždy som trpel trochu romantickou predstavou o súdržnosti chudobných a vylúčených. Bauman však opisuje svet get a komunit ako spojené nádoby – jedno vytesňuje druhé. To, samozrejme, nehovoríme o dobrovoľných getách elít, ale napríklad o slumoch a rómskych getách. O getách, z ktorých niet dverí von, zatiaľ čo tie prvé majú vchody strážené. O getách, ktoré sú laboratóriami izolácie, vylúčenosti, anomii, rozkladu... zásobárňami väzení.

Popravde však treba povedať, že ani dobrovoľné getá nie sú podľa Baumana ľahňou komunitarizmu. Dynamika moderného (postmoderného) sveta jednoducho komunitám nepraje – všetko je v pohybe, nič nie je stále, veľké pohlcuje malé, istoty sú „tekuté“, zakotvenosť epizodická. Navyše kultúrne stereotypy prezentujú závislosť od iných ako slabosť. Otupuje sa tým pocit zodpovednosti a záväzky jednotlivcov proti spoločnosti. Lenže cítia to ľudia takto?

Bauman zavádza pojem takzvaných ex-teritoriálnych elít. To sú skutoční víťazi globalizácie – lietajúci profesori, manažéri, umelci, obchodníci... pútnici bez hraníc a obmedzení. Nemajú a ani nepotrebnú minulosť, domovinu, záväzky. Sú ako vtáci a tak sa aj cítia. Utvárajú komunity bez tradície, pút, spoločenských záväzkov. Patria k sebe a nie sú si nič dlžní.

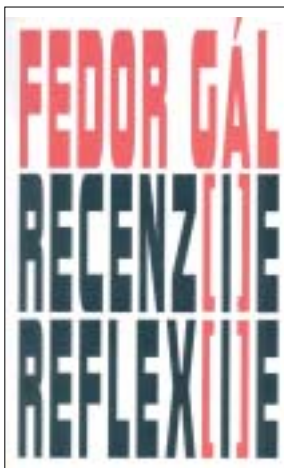
Tradičné komunity však vznikajú predovšetkým okolo údelu, hodnôt, spirituality, túžob. Jasne, tam kde tón udáva výhradne spotreba, dominuje ekonomika, vzniká nadbytok, ktorý sa sám stáva motorom. Lenže tento typ perpetua mobile už

hľadám, vyznávajú iba „prázdne hlavy“, čo znamená, že ide o nejakú minoritu. V tomto kontexte som veľmi uvítal spôsob, akým Bauman rozbieha mýtus multikulturalizmu. Považuje ho za kánon politickej korektnosti a súčasne prejav neistoty a bezradnosti intelektuálnych elít. Je to, ako keby hovorili: „Je nám ľúto, ale nemôžeme vám pomôcť.“ Je to útek od reality, rezignácia na poslanie zakoreňovania vyko-

renených a začleňovania vyčlenených „face to face“ spolu so všetkými zúčastnenými, rezignácia na víziu, o ktorú sa možno usilovať. Takzvaná tolerancia nesmie byť lahostajnosťou a strachom. Nejde o koexistenciu kultúr, bez komunikácie (dnes bežná vec), ale medzikultúrny dialóg.

Zhrňme to: byť súčasťou nejakej komunity a cítiť sa časťou nejakej komunity sú dve odlišné veci. Čo je tmel? Pôda, krv, kniha. Plus okolnosti a rôzne „drinky“ z tohto všetkého. Iba pôda je nacionalistická komunita, iba krv sú rodinné klany a „bratrstvá“, iba kniha sú náboženské komunity. Okolnosti môžu byť veľmi rozmanité – spoločná „klietka“, sídlisko, pracovisko, umelecká škola, vedecké paradigma... Predstava, že sme všetci časťou všehomíra, ktorý funguje ako precízny orchester, je síce lákavá, ale ak nevyužijeme dar slobodnej vôle na rozvoj univerzálneho človečenstva (ľudskosti), tak to kráča k pluralite komunit, ktoré so sebou, v lepšom prípade, nehovorí.

Otištný text pochází z knihy *Recenz[i]e, reflex[i]e, souboru recenzí a komentářů, které psal Fedor Gál pro různé české a slovenské časopisy i pro internetové diskuse v letech 2004 – 2007. Knihu vydalo nakl. Petrus, Bratislava 2007, 166 str., cena neuvedena.*

MEDVĚD MÉ DUŠE A JÁ

večerním lesem jdem
já za něčím
co nevím sám
on za medem

Vůkol tma
a vlčí vytí
nad námi
motýlci hvězd
na sítnici
noční kvítí
jdeme cestou cest

BALADA O TOM JAK TO VŠE BYLO

Pan Trojan měl nádherného lva
pan Škubal mladou lvici
pan Kidery skvrnitého pardála
pan Štych a pan Boháček po orlici

Pan Vrbík choval malé kůzlátko
pan Voneš černou zmiji
pan Ungár měl rozčuchané vlasy
na krátko
a slečna S
ta měla krásnou štiji

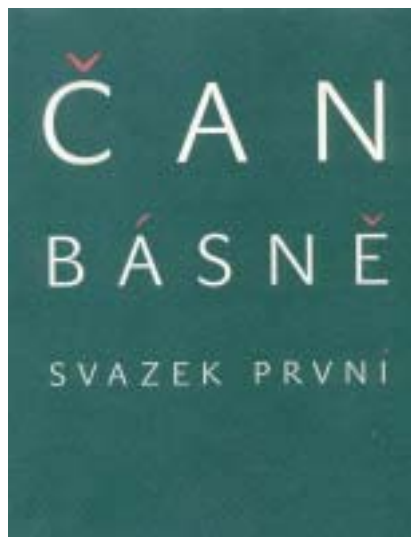
Jedenáctka to všechno pojala
v tichém pořádku
v němž vesmír časem krouží
a tímto pádem tahle balada
ve skutečnosti počala
na stanici řečené V Louži

Tam nalodil se pan Raf s opičkou
jak starý námořník
s krásnou čepičkou
když na křižník
se z dovolenky vrací

Bez velkých okolků
ta opička zahryzla se do štije
která zavoněla se do kůzlátka
a omámené kůzlátko
se pustilo do vlasů na krátko
jež zauzlily se do zmije
zmije pustila se do pardála
a pardál do lvice
vzduchem lítalo peří
z nejděné orlice

Jenom ten lev tam tiše seděl
odmítal podíl lví
na vřavě která trvala pár století
či neděl

Tichý pořádek
v němž vesmír časem krouží

měl toho všeho náhle dost
obzvláště téhle stanice V Louži
tak vybudoval Nuselský most
pod který Tizian
navrhl hbitě Atlantický oceán
takže je zcela nasnadě
proč pan Vrbík s panem Vonešem
teď žijí v Kanadě

a všechno to jen protože
pan Ungár měl vlasy příliš nakrátko
nebo kdyby měl alespoň vlastní
zvířátko
Pan Vrbík by nechal doma kůzlátko
pan Voneš černou zmiji
a slečna S zahalila by do šály
tu svoji krásnou štiji

Pánové Štych a Boháček
zapomněli by na orlice
pan Kidery by prodal pardála
pan Škubal všechny lvice

Jenom pan Trojan nechal by si lva
lva jako z barevného otisku
ten by je všechny bránil
proti útisku
té opičky co pan Raf s sebou tahá
a kterou on má tolik rád
a která ho má tolik ráda

Tichý pořádek
v němž vesmír časem krouží
by si tiše pískal pod fousy
měl by rád tu stanici jedenáctky
V Louži
a nechal by si narůst krásné licousy

Nuselský most by zůstal v ráji
a Atlantický oceán
v hlavě Tiziana
my všichni bychom seděli v zeleném háji

s nahými děvčaty a láhвовou sedmičkou
již od časného rána

BALADA NÁDRAŽNÍ

Na počátku byl
pan Kryštof
který pozval
svě tři blondmilenky
do restaurace nádražní
na trojhostinu skoro svatební
a sebe na tři sklenky

Pan vrchní
nějaký Koudelka
viděl už leccjaký žal
tak trochu Kryštofovi záviděl
tak trochu se mu smál

Zpočátku Boženka byla pobledlá
a Růženka držela
pláč svůj namále
jen Květa byla skvělá
a roztančila se po sále

A všechno by skončilo v pořádku
tak jak se patří k ránu pod peřinou
kdyby nevzkročili do sálu
Horníček se Zvěřinou

Byli to šviháci
krásní
pružný měli krok
vypracované hrudě
a útlý elegantní bok

Boženka zarděla se
Růženka zatajila dech
jen Květa tancovala
jako by čert vzal celý svět

Všichni pak pili griotku
sladkou a trpkou jako hřích
Boženka držela portmonku
a pila jenom střík

Pan Horníček zpíval
staré znělky
jemným svým tenorem
Pan Kryštof hrdý na své
blondmilenky
byl záhy pod stolem

Z rána pak všechno vzalo špatné
konce
Když se pan Kryštof probudil
nebylo památky po Květě
po Růžence
ergo kladívko po Božence
A jak jeho zrak po mansardě bloudil

*spatřil jak zpod bílé peřiny
tu vyčuhují kudrny pana Zvěřiny
a pod nimi opáleno lehce
svalnaté ramínko v modrém župánku
po Růžence*

*Pan vrchní
zbaven iluzí
nalévá smutně unaveným
blondmilkám kávu
v čekárně na lavičce
pan Horníček se těžce
probouzí
nadává na griotku na Zvěřinu na svět
a na pálicí žáhu*

*Pak projel první rychlík z Pardubic
a začlo pršet na peron
zastavil courák z Dražic
a pošták z Mníšku
a pak už vůbec nic
nezůstalo z týchletý
mládeži nepřístupný balady*

*jen kraťoučký sen o odvetě
jenž zůstal načas trčet v Kvěť*

Čan není čtenářům *Roš chodeš* neznámý, spolu s *Revolver Revue* byl tento věstník jediný, který se opakovaně vracel k Čanově tvorbě, a vůbec první, jenž se po jeho smrti odhodlal odtajnit básníkovy pravé jméno a základní biografické údaje (*Roš chodeš* 63, 2001, č. 5, květen, s. 9). Přesto, že se Čanovi, jak sám napsal příteli Václavu Trojanovi, „životopisectví hnusí“, uvedeme i my, opět slovy Václava Trojana, několik základních životopisných údajů: „Čan byl matematik, fyzik, informatik, fotograf, básník a překladatel. Jmenoval se *Tomáš Ungár*, narodil se 2. září 1946 v Praze a vystudoval jadernou fyziku v Praze. V roce 1968, po okupaci Československa, odjel s rodiči do Švýcarska. Ze Švýcarska, kde nedokázal žít, „utekl“ do Izraele, kde získal v roce 1978 doktorát z teoretické fyziky a pracoval na univerzitě v Tel Avivu, nejprve jako fyzik, později od roku 1986 jako vedoucí počítačové laboratoře na fakultě matematiky, kterou založil a která nese jeho jméno. Zemřel po těžké nemoci 9. září 1997 v Tel Avivu.“

Dle svědectví rodiny i přátel psal Čan poezii již ve studentských letech před emigrací, rukopisy z tohoto období se ale pravděpodobně nedochovaly. Básnické sbírky obsažené v třísvazkovém souboru, z něhož nyní vychází svazek první, byly napsány přibližně v rozmezí let 1990 a 1997, některé verše však, jak vyplývá ze zmínek v korespondenci, vznikly mnohem dříve. Vedle české pro-

dukce do autorovy tvorby patří i poezie psaná anglicky, kterou podepisoval pseudonymem TU, utvořeným dle prvních písmen občanského jména. Ukázka byla publikována v časopise *ARC 13* (Izrael) 1999, s. 9–10, a doprovázena textem Karen Alkalay-Gutové „English Writing in Israel“; větší soubor nalezne čtenář na internetových stránkách: www.cs.tau.ac.il/~ThomasUngar/poetry-0.htm. Autor měl k češtině patrně velmi citový vztah, básně psané česky střídala anglicky psaná poezie. Tyto přesuny mezi angličtinou, češtinou a také hebrejštinou byly patrně ovlivněny přijetím Čanových veršů v té které jazykové oblasti, ale i aktuálními událostmi v Čechách – autor o tom v roce 1997 napsal Zbyňku Hejdovi, který připravil k tisku sbírku *Červen*: „[...] před nějakou dobou [jsem se] rozhodl s češtinou přestat. Rozhodl jsem se psát pouze v angličtině a v hebrejštině. Na češtinu prostě zapomenout. Měl jsem pocit, že to, co se děje v Česku v literatuře, je něco neslučitelného s tím, co mě zajímá a o co mně jde. (Ono to není jenom v Česku. To je vůbec většinou a vždycky. Většina literatury, ať už kdekoliv, je snůška samolibých nabubřelostí.) [...]“ Přesto se k česky psané poezii vracel jako autor i jako čtenář, o své mateřštině v dopise Anně Kofferové píše: „Když jsem byl v Praze (před třiceti lety), tak jsem mluvil jako hontot. Já jsem ze sebe nedokázal vydat souvislou větu. Navíc jsem koktal. Já mluvím dneska česky tisíckrát líp než před třiceti lety.“

Vedle poezie se autor věnoval i fotografické tvorbě. Na sklonku Čanova života byla za pomoci přátel v Izraeli vytištěna kolekce jeho fotografií, u nás je bylo možné vidět roku 2002 v galerii baru Koníček v pražské Lucerně, výběr z nich byl spolu s doprovodným textem Václava Trojana otištěn v *Hostu* (č. 9/2004).

Deset let od Čanovy smrti vychází tedy první svazek souborného vydání jeho česky psané poezie. Naposledy knižně publikoval na sklonku svého života již zmíněnou sbírku *Červen* (Praha, Dopolnedne & Odpoledne). V prvním svazku současné edice nalezne čtenář vedle této jediné dříve knižně publikované sbírky též *Balady* za šesták a romanca po korunce a *Zpěvy* skoro sokolské. Druhý svazek přinese *Sonety* pro nic a za nic a *Sonety 2*; ve svazku třetím budou otištěny sbírky *Žehráni* a *Proslovy*, *Sešitek* trapné vzpomínky aneb *Malá kronika*, sbírka dět-

ské poezie *Přilepili mi fousy* a předepsali brýle a Čanovy básnické překlady.

Jak už naznačují názvy tří sbírek prvního svazku, je Čanova poezie silně ukotvena v dialogu s českou básnickou tradicí. Vstupuje do Čanovy poezie úryvky veršů, metaforami a ozvuky. Ke sbírce sonetů, která je součástí druhého svazku, jenž vyjde v *Triádě* v roce 2008, autor uvedl: „V několika případech ta korelace [s poezií Yeatse, Rilka, Rimbauda, Baudelaira, Brechta, Morgensterna, Lowella, Heineho a Sovy] je zřetelná, protože jsem ukradl námět i případné metafory z nějaké konkrétní básně. V jiných případech ta korelace je velice vágní a osobní.“ Svůj vztah k poezii tematizuje i ve svých dopisech, například Václavu Trojanovi: „Před půl rokem jsem si dal k posteli kupu knih. Básně. Ve všech možných jazycích. A postupně jsem vracel knihy, ke kterým jsem neměl chuť se vracet, nazpátek do knihovny. S velkým překvapením jsem zjistil, že z českých básníků u té postele zůstal jedině Sova.“ Také Zbyňku Hejdovi o tom píše: „Někdy před půl rokem mně přivezl přítel kolem patnácti knih z Prahy. Byly to většinou knihy vydané u Torstu. Hned při prvním prohlédnutí mi padly do oka dvě. Vaše *Básně* a *Hančovy*

Tomáš Ungár. Foto Eliška Trojanová.

Události. Tyhle dvě knihy se dost často objevují na mém nočním stolku. (Už asi deset let se tam objevují jenom básně, skoro jsem přestal číst prózu.)“

Verze Čanových básní, které jsou v knize zařazeny v komentářích, ukazují, jak básník razantně přetvářel své

verše. Změny směřují mj. proti zpěvnosti a lehkosti, která v Čanově poezii na první pohled dominuje. Toto odpoetizování je zvláště citelné v Čanově vlastní recitaci (nahrávky jsou ve formátu mp3 ke stažení na internetových stránkách nakladatelství: www.i-triada.net), v jakoby nevzrušeném monologu, v pomalém spádu plynou jednotlivé verše, jak je zaznamenal básník spolu s Václavem Trojanem v Izraeli. Snad je to právě napětí mezi lehkostí, písňovostí a banalitou na jedné straně a drhnutím, skřípěním a neladem na straně druhé, čím bychom mohli Čanovu poezii charakterizovat.

Dne 24. ledna 2008 v 19.00 proběhne v Literární kavárně (Praha, Řetězová 10) uvedení prvního svazku Čanových *Básní*. Všichni jsou srdečně zváni.

MICHAL KOSÁK

(Čan: *Básně. Svazek 1, Triáda, Praha 2007; 244 str., cena 246 Kč.*)

Čtrnácté setkání

ŽIDÉ A MORAVA V KROMĚŘÍŽI

V Muzeu Kroměřížska se uskutečnila 14. listopadu 2007 již čtrnáctá konference s názvem *Židé a Morava*. Konference se zúčastnilo na osmdesát pracovníků a pracovníc archivů a muzeí, vysokoškolských pedagožek a pedagogů, zástupců židovských obcí a neziskových organizací se vztahem k judaismu a nechyběli soukromí badatelé, pamětníci a zájemci o historii a současnost Židů na Moravě a ve Slezsku.

Účastníkům byl představen obsáhlý sborník příspěvků přednesených na půdě muzea při loňské konferenci, který vydalo Muzeum Kroměřížska s přispěním Nadačního fondu obětím holocaustu; jeho editorem je autor tohoto článku.

TŘEBÍČ, PROSTĚJOV, BŘECLAV, OSTRAVA

Konferenční den zahájil *Rudolf Fišer* z Třebíče přednáškou o fungování stále zpřesňovaného familiantského zákona v životě třebíčského ghetta v letech 1796–1849. Zákon měl na svědomí pokřivení vztahů v ghettu, popsány byly případy protežování vlivných či příbuzných kvůli získání rodového čísla, případy korupce a podobně. Obchody moravskobudějovického Žida Hanzla v letech 1535–1560 sledoval *Martin Štindl* z archivu ve Velkém Meziříčí. Z jeho slov vyplynulo, že i velké objemy Hanzlových obchodů a pohledávky vůči křesťanskému obyvatelstvu mohly stát za vyháněním Židů z Moravských Budějovic roku 1564. Do sféry práva a jazykovědy nás uvedl *Tamás Vasi* z Kabinetu judaistiky UP v Olomouci referátem o gettu (rozvodovém listě) z Brna z roku 1452 nalezeném letos v Oxfordu. Get sepsaný dva roky před vypovězením Židů z města, které je v listině blíže označeno pomocí řek, byl asi uchován jako vzor. Následně popsal *Pavel Kocman* z Brna kvalitní výsledky projektu „Bohemia, Moravia et Silesia Judaica“ spočívající v archivní rešerši a edici pramenů k dějinám Židů na Moravě a ve Slezsku tištěnou formou, třeba ve sbornících „Židé a Morava“, a hlavně na internetu, viz www.BMSJ.eu.

Marie Dokoupilová z Muzea Prostějovska přiblížila osudy velkého prostějovského podnikatele v textilní výrobě *Veita Ehren-*

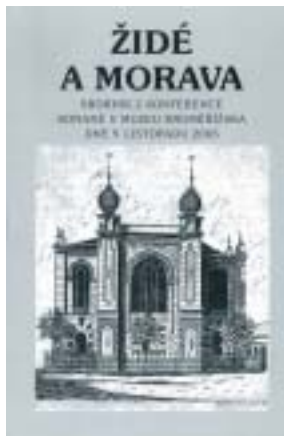
stamma (zemřel 1827), který zbohatl hlavně díky armádním zakázkám, i osudy staveb, které v Prostějově zanechal. Znalec židovských nemovitých památek na našem území *Jaroslav Klenovský* se zaměřil na problematiku historismu v architektuře synagog Moravy a Slezska ve zlaté době „templů“ na přelomu 19. až 20. století, kdy se při jejich stavbě uplatňovaly motivy původně románské, gotické, renesanční... Ředitelka Archivu města Ostravy *Blažena Przybylová* se věnovala osobnosti *Paula Märze*, ostravského advokáta, představitele sionistického hnutí v republice, který stačil odejít zavčas do Palestiny. Byl členem výboru pro vypracování izraelské ústavy a po vzniku Státu Izrael

dlouhá léta pracoval na ministerstvu vnitra. Na svůj loňský příspěvek navázala *Blanka Soukupová* z FHS UK v Praze, která zdůraznila význam počátků destalinizace pro znormálnění života moravských Židů po duchovní i společenské stránce. V Brně již plně působí kantor A. Neufeld se syny, jakoby předzvěst pražského jara je pro připomínku historie židovských obcí otevřena v holešovské synagoze roku 1964 expozice „Židé na Moravě“.

Jaroslav Zika z Břeclavi nám přiblížil stavby cukrovarnické rodiny *Kuffnerů* v Břeclavi a zvláště zdůraznil jejich podíl na vybudování novogotické obřadní síně roku 1892, v níž by mělo být zřízeno dokumentační centrum národů Břeclavska.

V odpolední části programu se *Ladislav Soldán* ze Slezské univerzity v Opavě zamyslel nad antisemitismem v díle *Rudolfa Medka*, který vycházel z *Medkova* podle autora fasisujícího pojetí národní hrdosti, a *Ludmila Nesládková* z Ostravské univerzity se věnovala olomoucké židovské komunitě v éře modernizace od poloviny 19. století. Dozvěděli jsme se, že tamní židovská populace byla mladá, vzdělávající se, s rozvětveným stromem života. *Petr Popelka* pak provedl hlavně na základě písemností per-

sonálního oddělení analýzu židovského top managementu *Vítkovického* horního a hutního těžářství v meziválečném období, kdy tito vysocí manažeři tvořili nejméně šestinu vedení koncernu. *Radoslav Daněš* z Archivu města Ostravy popsal vývoj ostravského židovského sportovního hnutí od zdejšího založení prvního spolku v českých zemích roku 1899 přes červen 1929, kdy proběhla slavnost *Makabi* a světový kongres židovských sportovních spolků, po zánik a obnovu jednoty *Makabi* roku 1946.

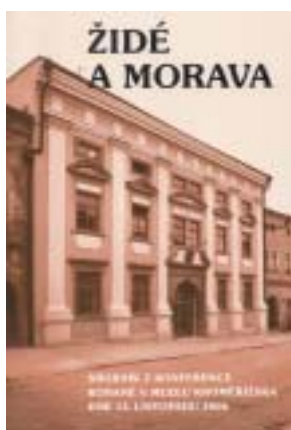
LIPNÍK, HRANICE, ZNOJMO, HOLEŠOV

Z bohatých písemností *Lipníka nad Bečvou* vycházel *Miroslav Marada* z přerovského archivu, který vykreslil demografický obraz židovské obce v *Lipníku* v polovině 17. století, charakteristické velkým podílem polského prvku. Osobnostem pochovaným na židovském hřbitově v *Hranicích*

se věnoval pravidelný účastník konference *Václav Bednář* (na hřbitově jsou pochováni i příbuzní např. *S. Freuda* či *F. Kafky*). Mnoho farností na Moravě a ve Slezsku vystřídal kněz *Jan E. Tagliaferro* (zemřel 1922), zakladatel *Bratrstva střidmosti* a bojovník proti židovským hospodským, jehož život a snahy sledoval *Jaromír Polášek* z Muzea Beskyd. Zadavatelské činnosti znojemské židovské rodiny *Weinbergerů* na poli architektury se věnovala *Jana Stará* z Prahy. *Weinbergerovi* měli ve *Znojmě* továrnu na zpracování kůží a mezi válkami investovali do staveb a vybavení domů ve městě. Jejich architekty byli brněnský *N. Troller* či vídeňský *A. Weiser*. Na závěr nabitého dne jsme se obrátili k *Holešovu*, když archivář *Jan Machala* pojednal o likvidaci nové holešovské synagozy od jejího vypálení v roce 1941 po demolici rok nato, přičemž promítl film zachycující odstřelení stavby německými ženisty a náladu ve městě. *Holešovu* se věnoval i *Petr Pálka* z Muzea Kroměřížska, kterého zaujalo, jak řešilo vedení města bytovou otázku: již od podzimu 1939 tvrdě na úkor židovských spoluobčanů a vůbec k tomu nebylo třeba iniciativy shora či nařízení okupantů.

Dá se říci, že se tradiční konference v Kroměříži vydařila a že sborník příspěvků, který bude do roka vydán, obohatí a doplní naše znalosti o dějinách Židů na Moravě a ve Slezsku.

PETR PÁLKA

IZRAEL: S Annapolisem do roku 2008

Blízkovýchodní summit, který před měsícem skončil v americkém Annapolisu, nic nevyřešil. Ale to není špatná zpráva. Lidé už si zvykli, že téměř stoletý konflikt ve Svaté zemi, konflikt dvou nároků, které se samy považují za stejně legitimní, nelze definitivně vyřešit na jednom setkání lídrů, byť ho zaštití hlava největší světové mocnosti.

Výsledek? Žádný závazný dokument, ale od poloviny prosince pokračuje to, co bylo přerušeno před sedmi lety – pravidelná jednání mezi Izraelem a Palestinci, mezi premiérem Olmertem a prezidentem Abbásem, která mají do konce roku 2008 k výsledku vést. Tím výsledkem má být mír mezi Izraelem a Palestinou, soužití dvou států ve Svaté zemi.

Stejně plány tu byly už v roce 2000. Jenže teď se neopakují totéž. Za sedm let se změnilo mnohé. V čele Palestinců už nestojí Jásir Arafát, ale Abbás soupeřící s vládou Hamásu. Izrael se stáhl z pásma Gazy a staví bezpečnostní bariéru. Díky ní už tři roky nezažil masivní sebevražedný atentát, leč Palestinci se cítí být v kleci více než dříve. Dochází jim, že čas nepracuje automaticky pro ně a pro jejich státnost, že Írán je dobrý spojenec teroristů, ale neposílí legitimitu palestinských nároků, že budou muset říci nejenom, co nechťejí, ale také co chtějí.

SE SAÚDSKÝMI ARABY PROTI TEHERÁNU

V samotné jednací agendě Annapolisu nenastal zásadní posun. Již v roce 1993 byla v norském Oslu dohodnuta široká samospráva pro Palestince s tím, že o zásadních otázkách – uprchlících z roku 1948, hranicích, Jeruzalému a židovských osadách – se bude jednat později. Dohoda o nich ovšem nebyla uzavřena ani v červenci 2000 v Camp Davidu (místo ní následovala druhá intifáda), ani v prosinci 2007 v Annapolisu.

Bude uzavřena během roku 2008? Jisté to není, ale šance se otevřela. Budoucí soužití dvou států – židovského a palestinského – je už natolik reálnou představou, že se může v praxi prosadit, aniž by byl podepsán přesný dokument, který by puntičkářsky bod po bodu vyřešil všechny sporné otázky. Jako by se hlavní aktéři poučili z nezdaru před sedmi lety, kdy se všichni soustředili na rychlý úspěch ve stylu „buď, anebo“. Teď to vyjádřila ministryně zahraničí Cipi Livniová po svém: „Budeme se snažit cíle dosáhnout. Když

ho nedosáhneme, budeme prostě jednat dál.“

Izraelsko-palestinský summit neproběhl ve vzduchoprázdnu, ale za aktivní účasti Saúdské Arábie a Sýrie. Přineslo to podivné úkazy. Pro ilustraci: Američané respektovali požadavek Saúdských Arabů a izraelskou delegaci pouštěli do jednacího sálu jinými dveřmi než delegace arabské. Úředníci saúdskoarabské ambasády ve Washingtonu nepustili na tiskovku arabských ministrů zahraničí ani jednoho židovského novináře z Izraele, ale reportérům z řad izraelských Arabů účast povolili. Není to diskriminace, navíc už ne státu, ale etnika, náboženství? Notabene diskriminace v zemi, která klade velký důraz na rovnost před zákonem?

Některí, například Caroline Glicková v deníku *The Jerusalem Post*, nad tím jen krouť hlavou. Diví se ovšem i formulaci z Annapolisu obsahující slova „propagovat kulturu míru a nenásilí, vystupovat proti terorismu a podněcování, ať už ze strany Palestinců či Izraelců“, kterou považuje za silný ústupek. Jiní, například Avi Issacharoff v listu *Ha'arec*, to berou strategičtěji, a sice jako součást zápasu sunnitských arabských zemí s šíitským Íránem o vliv v regionu – v této optice mu připadá samotný fakt, že Saúdstí Arabové jednali

Annapolis propaguje kulturu míru a nenásilí. Foto archiv.

s Izraelci v jednom sálu, za důležitý. Jisté je, že Teherán, už dlouho předem nejhalasnější odpůrce summitu, jeho konáním žádné body nezískal.

POZOR NA EXPERTY

Možná nejzajímavější náhled situace po Annapolisu poskytl Bradley Burston, bloger *Ha'arecu*, v textu s titulem „Devět důvodů, proč Annapolis uspěje“. Jeho opatrný optimismus nevychází ani z analýz tajných služeb, ani z důvěrných sdělení politiků či expertů, ale z dlouhodobých zkušeností toho, kdo pozoruje život ve Svaté zemi. Je zkrátka podezřívavý v situacích, kdy se nad něčím až příliš okatě a jednohlasně jásá či naopak stejně jednohlasně láme hůl. Jeho hlavní body můžeme shrnout takto.

Za prvé lámou hůl nad Annapolisem osadníci, „kanárci v uhelném dole pravice“. Ti akci odmávli jako zoufalý Olmertův pokus odvést pozornost od osobních skandálů. Zcela stejně nebrali vážně Ariela Šarona, když před čtyřmi lety ohlásil plán stažení z Gazy, čímž mu umožnili shromáždit síly na provedení této „nejradikálnější izraelské operace“. Kdyby teď brali vážně Annapolis, zástupci pravice hájící osadníky (Lieberman a Jišaj) by už vystoupili z vlády.

Za druhé nad ním láme hůl islamistický Hamás. Kdyby bral Annapolis vážně, postaral by se o to, aby se summit vůbec nekonal – například tím, že by ho palestinské veřejnosti vyličil jako podvod na jejich zájmech.

Za třetí nad Annapolisem láme hůl ministr obrany Ehud Barak, jehož diplomatické instinkty se prý ukázaly stejně nešťastnými jako instinkty politické.

Za čtvrté nad ním lámou hůl všichni experti. A jakmile jsou všichni blízkovýchodní experti v něčem zajedno, tvrdí Burston, čtenář by měl zpozornět. Příkladem bylo léto 2007, kdy všichni experti očekávali válku a přeli se jen o to, kdy začne, jak dlouho potrvá, zda bude raketami zasažen Tel Aviv a které nepřátelské síly se spojí proti Izraeli. Díky Bohu za tyto lidské mýlky, shrnuje lakonicky autor.

V jednom důležitém bodu se Burston ke Gaze vrací. Jednostranné stažení Izraele v roce 2005 získalo popularitu, hlavně v rodinách vojáků, ale celkově nebylo úspěšné, jak dokládá tam vládoucí Hamás i stále ostřelování židovského státu raketami. Jakýkoliv další pokus o bezpečnou separaci od Palestinců tedy musí spočívat na dohodě s nimi.

ZBYNĚK PETRÁČEK

ČEŠI PROTI ŽIDŮM

Před sto deseti lety bylo v Praze vyhlášeno stanné právo

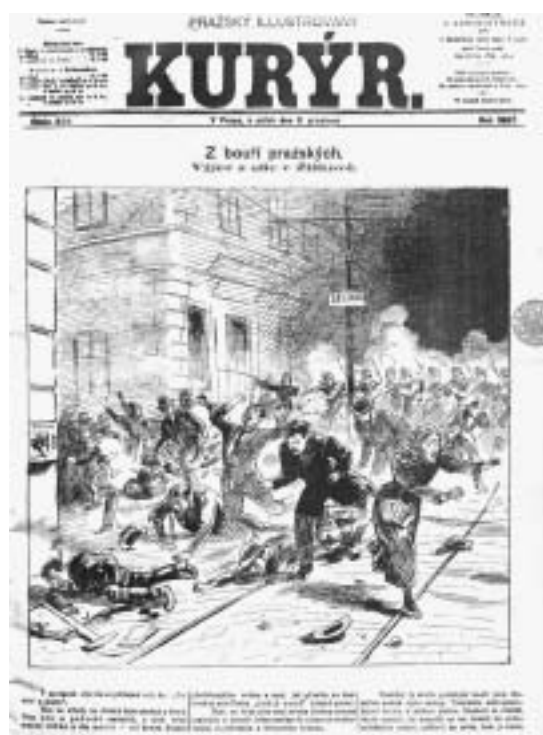
Před 110 lety, na přelomu listopadu a prosince 1897, došlo v Čechách a na Moravě – poprvé od roku 1866 a po úplném zrovnoprávnění – k rozsáhlým protižidovským výtržnostem přesahujícím lokální rámec. Židé v českých městech se stali cílem lidového útoku: rozzuřené davy kamenovaly synagogy, školy, obydlí, skupiny výtržníků přepadávaly hlavně v Praze židovské obchody a kradly nebo ničily jejich vybavení. Pražské nepokoje se vymkly kontrole takovým způsobem, že k jejich potlačení nestačilo ani vojsko, a vláda nakonec vyhlásila stanné právo, na jehož základě mohli být pachatelé bez průtahů popraveni. Teprve potom několikadenní násilí, které si dokonce vyžádalo mrtvé mezi demonstranty, utichlo.

Záznamy židovského pomocného výboru názorně ukazují, jak výtržnosti prožívali židovští obyvatelé, a zaznamenávají, že násilnosti poškodily nebo zcela zničily existenci řady židovských živnostníků. Josefina Katzová ze Žižkova například popisovala vyrabování rodinného obchodu, které bylo provedeno s „hroznou úplností“, přičemž Katzovi utrpěli škodu přes deset tisíc zlatých. Manžel z prožitých hrůz onemocněl a po pěti měsících zemřel. Rodina zůstala zcela na mizině. Obchodník Josef Fürst popisoval vyrabování svého obchodu se smíšeným zbožím, který na Žižkově provozoval již dvanáct let. Po výtržnostech ztratil zákazníky a ocitl se zcela bez prostředků; jeho obchod propadl konkurzu. Zcela vyrabována byla restaurace U prince na Staroměstském náměstí, vybavení bylo vyneseno na dlažbu a spáleno. Majitel Eduard Schulhof v žádosti o pomoc popisoval, že si podnik otevřel za celoživotní úspory a díky letům stráveným v Americe. Narodil se v Praze a chtěl tu strávit stáří, nyní o většinu pracně naspouřených peněz přišel. Mnoho dalších poškozených popisovalo zničené zboží, vybavení a nábytek, zneuctěné modlitební předměty, ztrátu zákazníků, zdravotní důsledky prožitých hrůz.

PROTI ŽIDŮM, NEBO PROTI NĚMČŮM?

Proč se čeští Židé stali cílem lidové zlosti? Proč bylo tolik spoluobčanů a doslova sousedů ochotno porušovat zákony, překračovat společenské normy a dopustit se násilí? Protižidovské výtržnosti nelze objasnit pouze zjištěnými motivy, které vedly k rabování obchodů, nebo nízkými pudy

výtržníků, kteří na ulici popíjeli alkohol ukořistěný v židovských podnicích. Vznik výtržností byl dosud zpravidla vysvětlován česko-německým národnostním konfliktem, který v této době vrcholil. Podle tohoto názoru byli Židé napadáni, protože stranili Němcům, volili německé politické strany, podporovali německojazyčnou kulturu a školství. Je pravda, že české výtržnosti z konce roku 1897 byly skutečně zaměřeny také proti symbolům přítomnosti

Srážka demonstrantů s vojskem 3. 12. 1897. Knihovna NM v Praze.

německé menšiny v převážně českojazyčných městech: proti německým studentům a spolkům, proti německojazyčným školám či divadlům.

Protesty, nepřesně označované jako „provincové bouře“, byly bezprostřední reakcí na demisi vlády Kazimira Badeniho na konci listopadu 1897. Vláda padla kvůli tomu, že vydala nařízení, podle nichž měla být čeština zrovnoprávněna s němčinou ve vnitřním úřadování většiny státních úřadů v Čechách a na Moravě. Nařízení vyvolala dosud nejostřejší konflikt mezi Čechy a Němci u nás, vedla k paralýze říšské rady, předlitavského parlamentu (obstrukce německých poslanců v listopadu 1897) a na politické scéně vyvrcholila násilnými scénami na říšské radě. Násilí ovládlo i ulici s tím, že zatímco pádu vlády předcházely nepokoje v převážně němec-

kých městech, po její demisi protestovali Češi, jejichž politické vedení chtělo kompenzovat politické ponížení rozsáhlými demonstracemi lidového nesouhlasu.

Nepokoje začaly v Praze 29. listopadu, kdy čeští demonstranti napadali údajně provokativně se chovající německé studenty. Především ti z nich, kteří nosili barevné odznaky svých nacionalistických studentských organizací, byli davem pronásledováni a týráni. Čeští demonstranti, mezi nimiž hráli studenti také velkou roli, chtěli proniknout na Příkopy a brzy se utkali s policií, kterou bombardovali kameny. Začali napadat a kamenovat také různé německé a židovské objekty, například Nové německé divadlo či vinohradskou synagogu. Následujícího dne již protiněmecké a protižidovské výtržnosti vypukly naplno a přerostly do nebyvalých rozměrů.

Od prvního prosincového dne se násilnosti stále více soustřeďovaly na rabování židovských obchodů. Policejní zprávy obsahují dlouhé seznamy (převážně židovských) obchodníků, jejichž obchody (či výčepy) byly davem – v několika případech vícekrát – vykradeny a poničeny. Dav se postupně rozpadl na menší skupiny, které napadaly různé objekty. Ve večerních hodinách docházelo k velmi tvrdým střetům na Žižkově, kde vojsko několikrát použilo střelné zbraně. Rabování a podpalování různých objektů pokračovalo s nezmenšenou silou 2. prosince již od br-

zkých ranních hodin. Na Smíchově mimo jiné dav asi 800 osob rozbil veškerá okna v synagoze na Plzeňské ulici. Další pokus o útok na synagogu ve večerních hodinách byl dvěma vojáky, kteří ji střežili, odražen pouze za pomoci střelných zbraní. Po vyhlášení stanného práva pak demonstrace přerůstající ve výtržnosti probíhaly v dalších městech s českou většinou.

ČESKÝ ANTISEMITISMUS

Lze však protižidovské výtržnosti vysvětlit pouze jako doprovodný projev protiněmeckých demonstrací? Josef Bäuml, další poškozený žižkovský obchodník, například zdůrazňoval, že ve skutečnosti byly obchody tamějších Židů vyrabovány ne proto, že by byli Němci, ale jedině a pouze proto, že byli Židé. Židé přitom nepokoje nezavinili, ale posloužili jako hromosvod politických,

finančních a sociálních katastrof. Na mysl měl neobyčejný vzestup českého antisemitismu v předcházejících měsících.

Ten však nebyl způsoben národnostním konfliktem, ale vyostřeným soupeřením mezi českými politickými stranami v souvislosti s volbami do říšské rady v únoru a březnu 1897. Jejich zvláštností bylo, že poprvé alespoň menší část poslanců byla volena na základě všeobecného volebního práva pro muže. Během volební kampaně české nesocialistické strany, především mladočeši a křesťanští sociálové, označovaly sociální demokracii za stranu, která slouží židovskému světovému spiknutí a jejímž cílem je rozložit jednotu českého národa. Velkou pozornost přitahovaly především volby v Praze, kde mladočeši kandidovali rukavičkáře Václava Březnovského, známého radikála a antisemitu. Jeho zvolení proti socialistickému kandidátovi bylo pak vnímáno jako vítězství antisemitismu, který se skutečně stal jedním z dominantních témat české společnosti posledních let 19. století. V rozbourané atmosféře po volbách vznikly nové politické strany s antisemitským laděním (národněsociální a státoprávní) a antisemitská organizace Národní obrana, která se zaměřovala na hospodářský bojot Židů.

OBRAZ NEPŘÍTELE

Právě antisemitská atmosféra, které neměla dříve v české společnosti precedent, vysvětluje specificky protizidovské zaměření násilností. Moderní sociologický výzkum o rasových násilnostech ukazuje, že takovým nepokojům předchází delší fáze, při níž se vytváří pocit ohrožení a obraz nepřítele. Postoje velké části české společnosti byly v měsících bezprostředně předcházejících „prosincovým bouřím“ formovány nejen diskurzem národnostního konfliktu, ale také velmi intenzivní antisemitskou propagandou. Zaměření „prosincových bouří“ proti Židům je možné vysvětlit pouze neobyčejným vzestupem antisemitismu v české společnosti, který byl na přelomu století spojován především s protisocialistickými postoji. Není proto divu, že kromě Němců a Židů byli během „prosincových bouří“ napadáni také socialisté: právě tyto tři skupiny byly definovány propagandou českých nacionalistických stran jako nejvýznamnější nepřátelé českého národa.

MICHAL FRANKL

(Text byl redakčně upraven. Podrobněji se o „prosincových“ bouřích dočtete v autorově knize *Emancipace od židů. Český antisemitismus na konci 19. století, která s podporou Nadace Židovské obce v Praze vychází v nakladatelství Paseka.*)

CO NOVÉHO VE VÍDNI

Museum Judenplatz připomnělo architekta Josefa Franka

Ve Vídni právě probíhá pod názvem *Josef Frank. Architekt und Outsider* výstava vě-

Josef Frank. © Hans Hammarkiöld.

novaná významnému představiteli architektury a designu první poloviny 20. století. Josef Frank se narodil do asimilované židovské rodiny žijící v lázeňském městě Baden u Vídně v roce 1885. Architekturu studoval na vídeňské Technické vysoké škole u Carla Königa. Tradiční způsob práce svého učitele však záhy opustil a stal se jedním z průkopníků tzv. kritické moderny. Praxi absolvoval v Berlíně u Bruna Möhringa, cestoval také do Itálie k architektovi L. B. Albertisovi. V roce 1913 postavil svůj první rodinný dům, nijak se však nespecializoval: k jeho prvním zakáz-

Židle ze slavné vily Beer. © Privatsammlung.

kám patřila např. švédská sportovní škola či interiér východoasijského muzea v Kolíně, po první světové válce se podílel na komunálních stavebních projektech města Vídně (byl zastáncem vídeňské sídlištní výstavby), pracoval na projektu jezdecké školy v Palestině, navrhl interiér synagogy v Antverpách apod. V roce 1925 založil s kolegou Oskarem Wlachem firmu Haus und Garten, která postavila ve Vídni a ve Švédsku řadu vil a rodinných domů. V roce 1933 odešel do Švédska, rodné země své ženy Anny. Po obsazení Norska a Dánska odjeli Frankovi do Spojených států a do Švédska se vrátili až v roce 1946.

Josef Frank nebyl jen vynikajícím architektem, navrhoval rovněž interiéry, nábytek či látky a je řazen mezi evropské designové klasiky (zásadní pro něj byla spolupráce se švédskou designérkou Estrid Ericsonovou, s níž už před válkou navrhoval design pro firmu Svenskt Tenn). Je považován za zakladatele „Ikea principu“. Do širšího povědomí se jeho jméno dostalo poté, co se

Interiér na sídlišti „Werkbundsiedlung“, Vídeň. © Privatsammlung.

zúčastnil EXPO v Paříži (1937), světové výstavy v New Yorku a Golden Gate Exposition v San Francisku (1939). Svě zkušenosti předával po válce jako profesor na Uměleckoprůmyslové škole ve Vídni, hostoval jako lektor v New Yorku aj. V roce 1965, dva roky před smrtí, byl oceněn rakouskou státní cenou za architekturu.

Vídeňskou expozici a dvojjazyčný anglicko-švédský katalog, které představují Franka jako designéra i architekta, připravilo Židovské muzeum Vídeň ve spolupráci s Židovským muzeem ve Stockholmu za podpory firmy Svenskt Tenn. Výstava potrvá do 20. ledna 2008. (com)

(Josef Frank. *Architekt und Outsider*. Museum Judenplatz, Judenplatz 8, 1010 Vídeň, Ne – Čt 10 – 18 hodin, Pá 10 – 18 hodin; www.jmw.at.)

ANI TAK, ANI TAK

(Vyběr z českého tisku za rok 2007)

Nikoli Dismas Šlambor, neboli Viktor Ponrepo, je prvním kinematografistou v českých zemích, ale podle Lidových novin (8.9.) Dominik Morgenstern, který otevřel stálé kino v r. 1907 o několik týdnů dříve pod názvem *The Empire bio Co.* na brněn-

ském náměstí Svobody. Morgenstern zahynul v koncentračním táboře. ■ „Správný Žid necítí potřebu dělat si srandu z křesťanů, protože má dost materiálu doma,“ řekl týdeníku Týden (13.11.) skladatel Petr Skoumal, pak ještě dodal: „Můj židovsko-křesťanský původ má jistě nevýhody, ale ty já moc nevnímám. Výhody spočívají v tom, že k jednomu i druhému prostředí mám pouto a současně odstup.“ ■ Hospodářské noviny (8.1.) zaznamenaly, že slovenský arcibiskup Ján Sokol prohlásil: „Moc si vážím prezidenta Tisa. ... Když byl on, nic nám nechybělo, byli jsme na úrovni. Byl tu blahobyt.“ Deník připomněl, že Sokol byl agentem StB. ■ „Benátský Žid se stal kulturním archetypem, postavou, bez níž si nelze představit kulturní kánon západní civilizace,“ píše se v recenzi Mladé fronty Dnes (6.2.) na další z řady současných inscenací *Kupce benátského* v českých divadlech. Autor cituje z programu: „Shakespeareova hra je z dnešního pohledu vysoce politicky nekorektní – ale vůči komu vlastně?“ ■ „Když se někdo chce stát Židem, může. Ale chceme se dozvědět, z jakých pohnutek to dělá a jestli to myslí upřímně,“ řekl mj. rabín K. E. Sidon Havlíčkovobrodskému deníku (10.2.). „Někdo je prostě jen mešuge. Povinností rabína je mu říct: Pozor, uklidni se, ty jako člověk máš nezadatelné postavení vůči Bohu, a pokud se chováš slušně vůči lidem a Pánubohu, tak to v zásadě nepotřebuješ.“ A dále: „Nesmí si dělat iluze... nikdo nemůže zaručit, že za pár let nepřijde nějaké šoa nebo vyhnání. Celé dějiny se to stávalo.“ ■ Média, například Třebíčský deník pod titulkem: „Veselo v synagoze“ (26.2.), připomněla, že se

i v Česku slavil Purim. ■ V polovině března odhalili v Boskovicích pamětní desku tamním Židům zahynuvším v šoa (Týden u nás, 21.3.). ■ Aféru Emila Beera z Varnsdorfu, kterému v r. 1947 komunistické odbory násilím zabránily ujmout se znovu svého majetku, připomněl týdeník Respekt (19.3.). ■ Pod titulkem „Heřmánův Městec opustil poslední Žid“ přinesla MfD (7.3.) nekrolog Ladislava Mareše. ■ Deník Právo (24.2.) se vrací k věčné otázce, dané v titulu: „Proč Spojenci nebombardovali Osvětim?“ ■ Konstatováním, že „slávu a věhlas přinesli městu především Židé“, uvádí MfD (31.3.) článek o dějinách židovského Prostějova. ■ Média (např. Radiožurnál 15.4.) připomněla povstání ve varšavském ghettu v r. 1943. ■ Pod podtitulkem „Dříve vykořisťovatelé, nyní příklad podnikatelského zázraku“ popisuje Týden (2.4.) ságu rodiny Gutmannů, uhlobaronů a ocelářů (Vítkovické železárny aj.). ■ Tematicky podobný je článek v týdeníku Profit (16.4.) o rodině Porgesů. ■ „Franz Kafka měl děti moc rád. Chodily jsme s ním do Stromovky, kde mě a mou

sestru posadil na lavičku, sám si sedl na velký kámen a vyprávěl nám pohádky,“ řekla mj. týdeníku Reflex (11.10.) pražská rodačka, žijící v Londýně, klavíristka Alice Herz-Sommerová (104). „Najednou se stal dítětem, měl veliké uhrančivé oči. Už nevím přesně, o čem ty pohádky byly, ale vystupovala v nich zvířata a měly dobrý konec.“ ■ Synagoze v Děčíně je sto let; krátce o tom píše Ústecký deník (5.4.) pod titulkem „Synagoga chystá slávu, má i košer víno“. ■ Týdeník Reflex (19.4.) upozorňuje, že se na jednom ze serverů objevil znovu po letech seznam „Židů a židovských míšenců“ v české politice. ■ „Nevím, jak lze definovat chytrost, ale histo-

rický zájem všech Židů o vzdělání sebe samých, a zejména dětí, je fenomén, který není příliš vidět mezi jinými národy,“ píše čtenář Reflexu (21.6.). ■ Náchodský deník (8.6.) zaznamenal zážitky studentů gymnázia v Novém Městě nad Metují z návštěvy Osvětimi. ■ Pod titulkem „Židé? Po staletích už jen minulost“ přinesla MfD (30.6.) článek o minulosti a současnosti židovské čtvrti v Boskovicích, „jedné z nejvýznamnějších v zemi“. ■ „Zabít Žida, který se angažuje v antifašistickém hnutí, je zcela legitimní,“ soudí mluvčí neonacistického Národního odporu P. Kainovský, „trošku utáplý špinavý, ani ne třicetiletý blondáček s kalnýma očima“ (Magazín Práva, 7.7.). ■ Podle titulu z Olomouckého deníku (27.6.) „Klenba v úsovské synagoze znovu rozkvetla“. ■ Region Krnovské noviny (7.8.) přinesl obsáhlý článek s titulkem „Sláva a pád obchodního domu Breda“. Noviny připomínají, že zakladatel jednoho z nejvýznamnějších obchodních domů u nás Max Breda a David Weinstein začínali počátkem 90. let 19. stol. jako malí obchodníci, jejich dům pak od r. 1898 „formoval životní styl Opavanů“. ■ Lidové noviny (10.8.) připomněly výročí povstání v Treblince (srpen 1943) a jednoho z mála, který přežil, Richarda Glazara. ■ A2, kulturní týdeník (25.7.) přinesl rozhovor se scenáristkou a režisérkou Kristýnou Vlachovou, která točí dokumenty o zločinech minulého režimu. V Česku nenašla zaměstnání, donedávna pracovala ve slovenském Ústavu paměti národa. Po smrti jeho ředitele J. Langoše dostala výpověď: „Správná rada mi řekla, že točím židoviny.“ ■ Média, například Radiožurnál (12.9.), konstatovala, že čeští Židé slavili Nový rok. ■ MfD (11.9.) připomněla spiklenecké teorie, podle nichž vražedný útok na euroamerickou civilizaci 11. září 2001 provedli Američané sami, nebo zednáři, popřípadě ufoní, nejspíš však Židé. ■ Pod titulkem „Krátké šťěstí ostravských Židů“ připomíná Týden (10.9.) ekonomický význam kdysi velké židovské obce v Ostravě do r. 1938, podrobněji si všímá osudu rodiny Bachnerů, po níž ve městě zůstala významná památka, budova obchodního domu z r. 1933. ■ Hranický týden (7.9.) otiskl třetí pokračování článku „Židé v Hranicích a holocaust“, které věnoval filosofce Editě Steinové, svatořečené katolickou církví r. 1987. ■ Kutnohorský deník (11.9.) zaznamenal, že projekt „Připomínka a obnova tradic židovské kultury“ pokračuje vzpomínkou na židovské komunity v Čáslavi a Uhlířských Janovicích. Bude také odhalen pomník obětím šoa. ■ Písecký deník (22.9.) referuje o festivalu židovské kultury na Písecku,

který byl věnován Richardu Weinerovi. ■ Média (např. Brněnský deník, 10.10.) psala opakovaně o rasistických projevech fanoušků na českých fotbalových hřištích. ■ Vítězslav Jandák má na zahradě macevu. Před 25 lety ji prý u Bratislavy zachránil

Kresby
A. Sládek.

z haldy židovských pomníků, z nichž „bolševici dělali silnici“. Měl ji nejdřív v pokoji, ale „zjistil, že ten kámen byl zakletý. Prý patřil sebevrahovi. Kolem mě se začala dít různá neštěstí.“ Zašel tedy na židovskou obec, kde mu řekli, „jakou musím říct modlitbu, aby ty věci přestaly. ... Od té doby ji mám na zahradě pod stromem a stop, je svatý pokoj,“ řekl bývalý ministr kultury za bezvěreckou ČSSD deníku Právo (11.8.). ■ „Taky je dobré vědět, že máme židovský původ,“ řekl týdeníku Instinkt (27.9.) syn herce, překladatele a dramaturga Leoše Suchařípy David, sám herce: „Táta po válce zůstal skoro sám, celá rodina skončila v koncentráku. ... Jeho otec zahynul v Mauthausenu v roce 1945. Prásknul ho soused, Čech, který možná dneska píše nějaké Cibulkovy seznamy. Udal ho, že si šel koupit cigarety a neměl žlutou hvězdu.“ Na otázku, co jeho otce přinutilo podepsat spolupráci s StB, řekl: „V 50. letech, když žil někde na Sibiři, ... podepsal, aby přežil on a jeho první žena.“ ■ Opavský a Hlučínský deník (8.10.) informoval své čtenáře, že Česko má poprvé k dispozici v překladu celé dílo Franze Kafky. ■ Média (např. Radiožurnál, 9.10.) věnovala velkou pozornost pražské návštěvě Nicholase Wintona; zaznamenala, že zachránci téměř sedmi set židovských dětí z Československa vzdala na setkání v Kongresové hale hold na tři tisíce mladých lidí z Česka; třicet tisíc jich podepsalo petici navrhuující Wintona na Nobelovu cenu míru. Návrh prý podpoří český ministr zahraničí. ■ V jeruzalémské Zahradě Spravedlivých mezi národy přibyl podle ČT 1

(8.10.) strom z Česka, „přesněji řečeno zbytek duté břízy z Šunychlu u Bohumína, v níž se za 2. světové války ukrýval Jakob Silberstein, když uprchl z pochodu smrti“. ■ „Praha je příliš malá pro nové sochy,“ řekl mj. MfD (12.10.) výtvarník Jaroslav Róna několik let po tom, co byl poblíž pražské Španělské synagogy vztyčen jeho pomník Franze Kafky. ■ Týdeník Týden (1.10.) pod titulkem „Poplach v hnědém táboře“ píše o tom, že neformální vůdce českých neonacistů Kebza má „vážený problém – až dosud označoval Židy za pijavice, nyní ale vychází najevo, že jeho dědeček byl židovského původu a prošel Osvětímí“. Jeho druzi prý soudí, že to „bude mít těžké“. ■ Ohlášený pochod neonacistů bývalým pražským Židovským Městem, úřední i občanský odpor vůči pochodu, čeští extremisté – to vše patřilo na přelomu října a listopadu k hlavním tématům českých médií. ■ „Pořád slyším obavy, abychom ty hitlerčičky neomezovali na jejich právech a svobodách,“ citovalo Radio Impuls (12.11.) A. Hyndrákovou z pražské ŽNO. „Ale co naše svoboda a právo žít spokojeně bez obav o vlastní život?“ ■ Podle ČeskoBudějovického deníku (10.11.) se dochoval úpis, z něhož lze

vyčíst, že „Johannes dictus Zizka de Trutznow“ si půjčil u dvou budějovických Židůvek a dluh nesplatil. Deník to zaznamenal v krátkém referátu o životě a místopise Židů v Českých Budějovicích (odkud byli vypovězeni po pogromu r. 1505), zmiňuje mj. bývalou Židovskou ulici, kde stál dnešní „Wortnerův“, dříve „Žižkův“ dům. ■ Média (např. iDNES, 8.1.) zaznamenala bez velkých komentářů výsledky průzkumu Akademie věd, podle něhož mají Češi nejhorší vztah k Romům (snáší je jen 9,4 %), „hůře jsou hodnoceni také Židé a Vietnamci, u nichž největší počet dotázaných, přes 20 %, vybral střed škály – ani sympatičtí, ani nesympatičtí“. ■ „V tradičně proizraelském Česku je vystoupení proti antisemitismu poměrně snadné,“ píše v komentáři HN (12.11.). „Jenže nacisté vraždili vedle Židů i Romů. Jak vypadá re-

akce naší společnosti tady? Když tatáž fašounská parta, která se pokusila projít Židovským Městem, maširuje proti Romům, nechává to většinu bílých Čechů, včetně politiků, v klidu.“ ■ Na otázku TV Prima (11.11.) „Co to znamená být Židem“, odpověděl český europoslanec V. Železný: „Být účasten na velmi dlouhých dějinách, vědět o nich, cítit je a současně velmi cítit místo, v kterém se nacházíte, tzn. Českou kotlinu.“ A vyslovil odvážnou historickou tezi: „Ostatně Židé sem přišli o něco dříve nebo ve stejnou dobu jako Češi.“ ■ Všechna významnější seriózní média si připomněla nedožité 90. narozeniny Pavla Tigrida (např. HN, 25.10.). ■ Právo (2.11.) referovalo o tom, že z masového hrobu v pražském Motole byly vyzvednuty ostatky hraběte Jánose Esterházyho, který ve sněmovně Slovenské republiky jako jediný r. 1942 hlasoval proti zákonu o vystěhování Židů. „Od nejmladšího věku jsem měl protižidovskou orientaci a tu si zachovám do smrti,“ řekl prý tehdy. „Jako Maďar, křesťan a katolík však považuji tento zákon za bezbožný a nelidský.“ Komunisté ho odsoudili k trestu smrti, změněném na doživotí. Zemřel na Mírově před 50 lety. ■ MfD (13.11.) přinesla zprávu o tom, že Kanaďan Andrew H. Federer, vnuk někdejšího majitele Vítkovických železáren a velkého sběratele obrazů Oskara Federera, dostane zpět část jeho sbírky (Munch, Slaviček, Kokoschka aj.), kterou dosud zadržovala ostravská Galerie výtvarného umění. „Ztráta pro galerii je to obrovská,“ postěžoval si její ředitel. „Ta díla jsou národními poklady.“ ■ K zjištění, že „Češi a Židé mají podobný smysl pro humor, jehož důležitými součástmi jsou melancholie a sebeironie“, došel autor v MfD (7.4.). ■ Po titulku „Schindler se zařadil po bok Smetany...“, referovaly HN (29.11.) o tom, že byl svitavský Němec, nacist a zachránce Židů, zařazen do oficiálního dokumentu *Tvář pardubického kraje*. „Možná je čas

ho přijmout,“ řekl novinám zástupce hejtmána. ■ Brněnský deník (27.7.) z ničeho nic v článku o třech větvích oznámil, že v r. 1454 vypověděl král Ladislav Pohrobek Židy z Brna. (tp)

Kalendárium

Nenajdeme u nás českého spisovatele s židovskými kořeny, jemuž by postavili takový pomník jako Olbrachtovi v jehorodných Semilech (narodil se tu 6. 1. 1882, před rokem tomu bylo **125 let**). Je to vlastně dvojpomník: sedí tam v živé debatě se svým otcem, semilským advokátem a českým spisovatelem **ANTALEM STAŠKEM** (vl. jm. Antonín Zeman). Po něm **IVAN OLBRACHT** (vl. jm. KAMIL ZEMAN) zdědil talent, sociální citění, slabost pro vzpurnou mysl a vyděděnce. Židovskou krev zdědil po matce Kamile, rozené Schönfeldové, která před svatbou konvertovala. Chtěla, aby víru změnil budoucí manžel, ale třebaže byl „prost předsudků náboženských“, jak jí napsal, odmítl. „Vystoupení z mé církve by pro mne bylo vyobcování ze společnosti české a tím ztratil bych půdu, která byla základem dosavadního celého života mého, aniž bych tím nabyl půdy jiné, nové.“ Z lásky ustoupila. Její otec Pavel a děd Josef byli vážení semilští občané, knížecí nájemci pivovaru a vinopalny, otec byl prý za své zásluhy jmenován prvním čestným občanem města. Tamní čestné občanství dostal po 2. světové válce také jeho vnuk. Před nedávnem mu tuto poctu Semily odebraly, protože „i když byl vynikajícím spisovatelem, jako člověk morálně selhal“.

Věčná debata na téma charakter tvůrce a kvalita jeho díla může mít v Olbrachtovi speciální předmět studia. Spolu s Gellnerem a Langrem je reprezentantem první generace židovských spisovatelů, kteří na počátku 20. století vstupují bez mindráků a definitivně do české literatury a každý po svém jí obohacují. Olbracht uvěřil komunistické představě o řešení nápravy světa. Navštěvuje Rusko, setkává se s Leninem, překládá *Komunistický manifest* – a výjimečná úroveň jeho próz prudce klesá: píše lživé reportáže, agitky, hloupou *Annu proletářku* (1928). Pak přichází zlom: v roce 1929 projevuje pozoruhodný instinkt: organizuje vzpouru českých levicových spisovatelů, kteří na protest proti Gottwaldovu vedení vystupují z KSČ. Nejméně deset let se do strany nevrací. Za tu dobu napíše důležitá díla české literatury: reportáže a prózy o Židech z Podkarpatské Rusi, román *Nikola Šuhaj loupežník*. Válku přežije na vsi, nejistým zprávám o jeho významné účasti v odboji se nedá moc věřit: komunist a Žid (i když vyvázl z norimberských kritérií) byl gestapu na očích. V těžkých dobách se obrátil mj. k Bibli, jejíž části převyprávěl svou pěknou češtinou pro děti.

Dnes víme, že lživé reportáže ze sovětského Ruska na počátku 20. let psal ve

svatém nadšení, aniž by vyšel z pokoje v moskevském hotelu. V jakém asi uzavřeném pokoji myslí a citů žil po roce 1945 v Praze? Angažoval se v politickém převratu, byl dokonce v Ústředním výboru KSČ v těch nejhorších dobách. Nenapsal už nic původního. Proslýchá se, že v posledních měsících života přemýšlel o svých židovských kořenech. Pokud je to pravda, muselo to být ve velice privátní podobě; jen několik dnů před jeho smrtí (**30. 12. 1952**, tedy před **55 lety**) popravili jedenáct odsouzených ve Slánského procesu. Většinu z nich jistě dobře znal.

Olbrachtovým příbuzným z matčiny strany byl Pavel Tigrid (vl. jménem Schön-

Ivan Olbracht. Kresba Antonín Sládek.

feld). Méně známé je, že k jeho přízni patřil také **GUSTAV SCHORSCH**, který neměl takové štěstí jako jeho dva příbuzní: zahynul v lednu 1945 při likvidaci koncentračního tábora Fürstengrube. Patřil podobně jako Tigrid k Ortenově generaci, narodil se před **90 lety**, **29. 1. 1918**. Studia na konzervatoři a Filosofické fakultě UK musel přerušit z rasových důvodů, stejně jako svou nadějně se rozvíjející divadelní činnost (v Národním divadle, v avantgardním Divadle pro 99, které spoluzaložil). Pokračoval v ní však v terezínském ghettu, kde patřil k nejvýraznějším osobnostem tamního kulturního života.

Před **185 lety**, **13. 1. 1818**, se ve Wanfriedu (Hesensko) narodil rabín a spisovatel **ABRAHAM STEIN**. Studoval na židovském učitelském ústavu v Kasselu. Od r. 1850 byl rabínem v Gdaňsku (napsal také dějiny tamních Židů: *Geschichte der Juden in Danzig*, 1860), od r. 1864 působil v Maiselově synagoze v Praze. Z jeho díla připomeňme ještě *Talmudische Terminologie, zusammengestellt und alphabetisch geordnet* (Talmudická terminologie, sebraná a abecedně seřazená, 1869) a *Über den Unterricht im Talmud nach wissenschaftlicher Methode* (O vyučování Talmudu vědeckou metodou, 1869). Zemřel 31. 8. 1884 v Roztokách u Prahy. (tp)

Z NOVÝCH KNIH

Neil Gillman: **VZKRÍŠENÍ A NESMRTELNOST V ŽIDOVSKÉM MÝŠLENÍ**

Profesor židovské filosofie na Univerzitě v New Yorku se zabývá pojetím života po smrti v hebrejské Bibli, poté se soustřeďuje na koncepci tohoto tématu ve středověké a raně novověké židovské mystice. Píše i o současném pojmání otázky vzkříšení v myšlení židovských autorů. Z angličtiny přeložila Kateřina Kofroňová. 256 stran. Vydalo nakl. Vyšehrad v Praze; cena 268 Kč.

Moše Idel: **GOLEM / Židovské magické a mystické tradice o umělém člověku**

Kniha poprvé komplexně zpracovává látku zabývající se vytvořením umělého člověka. Autor, jeden z předních současných znalců kabaly a židovské mystiky, zkoumá vztahy mezi jednotlivými texty a jejich historickým a duchovním rámcem. Soustřeďuje se mj. na konkrétní techniky stvoření golema, jichž ve středověku existovala celá řada. Obsáhlé pasáže se věnují pojetí golema v severoevropské a španělské literatuře středověku a tradici křesťanské a židovské v době renesance. Z angličtiny přeložili Tereza Černá a Petr Tomášek. 400 stran. Vydalo nakl. Vyšehrad v Praze; cena 448 Kč.

Joann Sfar: **RABÍNŮV KOCOUR. 1. Bar micva**
Půvabný a vtipný komiks o rabínovi a kocourovi se odehrává v Alžírsku v rodině rabína a jeho dcery. Příběh prvního dílu (celá série zahrnuje pět dílů) začíná v okamžiku, kdy rabínův kocour sežere mluvícího papouška a díky tomu získá dar řeči. Vede se svým pánem rozpravy o židovství, víře i Bohu a dožaduje se i bar micva... Z francouzštiny přeložila Magdalena Křížová. 48 stran formátu A4. Společně vydala nakl. G/G a Garamond 2007; cena 249 Kč.

Roman Cílek: **HOLOCAUST, ZRETEZENÍ ZLA**
Kniha popisuje proces s jedním z pohlavárů SS Karlem Wolffem – šéfem osobního štábu H. Himmlera. Rekapitulace procesu je proložena líčením osudů tří obětí vražedné mašinerie (R. Glazara, E. Šternové a Fr. Krause). Kniha je uvedena příznačným citátem z K. Wolffa: „Vše, co jsem udělal, učinil jsem pro svou vlast. Zůstal jsem věren svým ideálům. Plnil jsem rozkazy, ale mé svědomí je čisté. Oklamali mne.“ Fotografická příloha. 296 stran. Vydalo nakl. P3k v Praze; cena 299 Kč (při objednávce na www.p3k.cz je 260 Kč plus poštovné).

Mark Polevoj: **Z ODĚSY DO SVĚTA A ZASE ZPĚT**
Třetí povídková kniha oděského rodáka se odehrává v prostředí Oděsy a amerického exilu; autor se v ní vrací ke svým protagonistům i tématům. Opět můžeme ocenit jeho smysl pro humornou nadsázku i jemný sentiment. Z ruštiny přeložil Libor Dvořák. 155 stran. Vydalo nakl. Tanga roku 2007; cena 199 Kč. (am)

TU BIŠVAT 5768

Vážení a milí přátelé, dovolte, abychom vás a vaše blízké pozvali jménem české pobočky KKL-JNF na oslavu Tu bišvat, Svátku stromů. Koná se dne **21. ledna** v 18 hodin v Židovské radnici, Maiselova 18. Očekává vás tubišvatová večeře s izraelským vínem a příjemné posezení s přáteli. Vstupenky budou jako obvykle k dostání v pokladně na ŽOP, Maiselova 18, v kanceláři Bejt Praha nebo KKL – Sochnut, Jáchymova 3. *Zoša Vyoralová (zosa@email.cz)*

ŽIDOVSKÁ OBEC V PRAZE

(Maiselova 18, P 1, velký sál v přízemí)

Káva o čtvrté

■ Ve středu **23. ledna** (mimořádně od 16 hodin) začíná lednové diskusní odpoledne – Káva o čtvrté. Jeho hostem bude **David Peter**, dlouholetý posluchač rabínských studií na ortodoxní ješivě v Jeruzalémě, budoucí pražský rabín. Připravil a moderuje Honza Neubauer, jan@neub.biz.

Podvečer Yvonne Přenosilové

■ V lednu přijal pozvání Y. Přenosilové divadelní a filmový herec, spisovatel a publicista **Michal Pavlata**, kterého známe z představení v pražském Činoherním klubu. Beseda s ním se koná ve středu **30. ledna** v 15.00. (Změna programu vyhrazena.)

IZRAELSKÝ FILMOVÝ KLUB

■ V prosinci jsme v rámci filmového klubu uvedli klasickou komedii *Kopec Halfon neodpovídá*. Úvodní slovo o vzniku snímku pronesla choť izraelského velvyslance paní Dr. Ruth Araziová. Na film tentokrát navázala chanuková oslava se zapalováním svíček, zpěvem a tradičními chanukovými laskominami. Na další promítání se můžete těšit opět v únoru. *pm*

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V PRAZE

(Maiselova 15, 3. patro)

■ 10. 1.: **Maimonidových třináct článků víry**. Cyklus přednášek vrchního zemského a pražského rabína Karola Efraima Sidona. Článek pátý: *V naprosté věrnosti věřím, že Stvořitel, jeho jméno buď požehnáno, je jediným, k němuž je namíště se modlit, a je nemístné se modlit k jinému...*

■ 14. 1.: **Židovské housle Saši Shonerta**. Koncert pro sólové housle a klavír. Houslový virtuos žijící v Praze hraje skladby židovských skladatelů, úpravy židovských folklorních písní a vlastní skladby. Saša Shonert – housle, Natalie Shonertová – klavír. Vstupné 80 Kč.

■ 17. 1.: **Margo Paran: Wandering After Little Hints / Putování za drobnými náznaky** – vernisáž výstavy maleb, kreseb a grafiky (dřevořez, monotyp, litografie) izrael-

KULTURNÍ POŘADY

Strom života. Kresba Mark Podwal.

ské výtvarnice a básničky původem z Kadaně. Občerstvení.

■ 22. 1.: **Skrytá zákoutí holocaustu: Co vypovídají přeživší Romové z bývalé Jugoslávie o Židech**. Přednáška Paula Polanského, amerického spisovatele a bojovníka za práva Romů, a prezentace prvních dvou dílů jeho třídílného díla *Orální historie jugoslávských Romů před 2. světovou válkou, během ní a po ní*. (Anglicky s tlumočením do češtiny.)

■ 23. 1.: **Židé v Tunisku: The Best Pictures Show** – přednáška Yechiela Bar-Chaima, předsedy The American Jewish Joint Distribution Committee pro země Evropy. Anglicky s tlumočením do češtiny.

■ 24. 1.: **Čeští Židé a levice II**. Petr Brod moderuje besedu na téma postoj Komunistické strany Československa k Židům a postoj českých Židů ke Komunistické straně Československa. Besedují: prof. dr. Koloman Gajan, DrSc. (historik), prof. dr. Jiří Franěk, CSc. (literární vědec, rusista), dr. Toman Brod (historik), doc. dr. Hana Mejdrová, CSc. (historička).

■ 28. 1.: Mgr. Radka Čermáková (Fakulta sociálních věd UK): **Poválečné Československo – obnovený stát ve střední Evropě**. Přednáška z cyklu *Židovská menšina v Československu v poválečných letech*.

■ 30. 1.: **Ženy v Bibli, ženy dnes. Díl XI. Chana, Debora, Jael – odvaha žen a její hranice**. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských komentátorů a současných feministických komentátorek. Cyklus přednášek hebraistky Terezie Dubinové, Ph.D.

■ 31. 1.: **Blízký východ včera a dnes: Z Jeruzaléma Judskou pouští a mezi beduíny až k Mrtvému moři**. Vádí Quilt, klášter sv. Jiří, Jericho, beduínské osady, Mrtvé moře. Cyklus přednášek Ing. Jana Neubauera.

■ Všechny pořady začínají v 18 hodin. Není-li uvedeno jinak, je na ně vstup 20 Kč.

Nedělní program pro děti a jejich rodiče

■ 13. ledna ve 14 hodin: **Arje vůbec není líný, on má šabat**. Když Bůh stvořil svět, odpočinul si. Když Židé postavili Chrám, odpočívají. Arje v sobotu taky odpočívá. Prohlídka: Klausová synagoga. Jednotné vstupné 40 Kč.

VÝSTAVA OBRAZŮ BEDŘICHA FEIGLA

■ Do **20. ledna** je v Galerii Roberta Guttmanna (U Staré školy 3, Praha 1) otevřena výstava obrazů B. Feigla, příslušníka první generace českých moderních malířů a spoluzakladatele skupiny Osma (viz Rch 12/2007). V galerii jsou k vidění jeho obrazy, kresby a grafiky ze sbírek Židovského muzea v Praze. Výstava je otevřena denně od 9 do 16.30 mimo soboty a židovské svátky.

VZDĚLÁVACÍ A KULTURNÍ CENTRUM ŽM V BRNĚ

(tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno)

■ 3. 1. v 17.00: **Tanec s ďáblem** – vernisáž výstavy fotografií Radomíra Škody. Cyklus těchto fotografií je poctou Simonu Wiesenthalovi. Některé fotografie vznikly na místech kultu smrti, v kostnicích; jiné snímky pocházejí z Lidic, Terezína, Osvětimi-Březinky. Výstava je v sále přístupna celý leden. Vstup volný.

■ 9. 1. v 19.00: **George Gershwin – kulatý rok 1930**. Další díl pořadů z cyklu „Hudebníci z diaspory“ s podtitulem *Slavní židovští skladatelé Broadwaye a Hollywoodu* uvede Jan Beránek. Vstupné 20 Kč.

■ 13. 1. v 15.00: **Hebrejská abeceda aneb Příběh písmen** – nedělní program v rámci cyklu *Rozinky a mandle*, kde se děti naučí písmena hebrejské abecedy, vyzkouší si přepsat své jméno, případně napsat krátký vzkaz, šikovnější si mohou zahrát hebrejské pexeso. Dílna pro rodiče s dětmi od 9 let. Vstupné 30 Kč.

■ 15. 1. v 19.00: **To by se psychiatrovi stát nemělo** (1998) – poslechový pořad uvádí Mgr. Přemysl Hnilička. Černá komedie o psychiatrovi, jeho obtížném pacientovi a překvapivém nočním telefonátu. Touto hrou začínáme cyklus rozhlasových her nazvaný *Desetkrát Josef Červinka*, který představí každý měsíc některou z her z dílny překladatele, herce a režiséra Josefa Schwarze-Červinky (1915–2003). Budou to rozhlasové inscenace vtipné i pro zamýšlení a také zalistujeme jeho vzpomínkovou knihou *Trpělivě obnošené tělo*.

■ 29. 1. v 18.00: **Traďavé židovské literatury v díle Nicole Krausové „Dějiny lásky“**. Komentované ukázky z knihy, která vyšla v nakladatelství Argo, uvádí její překladatelka PhDr. Hana Ulmanová, Ph.D., M. A. Další večer z cyklu *Americká židovská literatura*. Vstupné 20 Kč.

NALÉHAVÁ POMOC PRO PŘEŽIVŠÍ

■ Terezínská iniciativa má i na příští rok příslibený grant od Claims Conference na Program naléhavé pomoci (Holocaust Survivors Emergency Assistance Programme – HSEAP). Podle podmínek CC jsou tyto finanční prostředky určeny na pomoc přeživším, kteří se bez vlastního zavinění dostali do obtížné a finančně těžko řešitelné životní situace. Pomoc může být poskytnuta lidem, kteří mají např. zdravotní problémy (musí platit velmi drahé léky, lékařské zákroky, zdravotní pomůcky nehrázené zdravotní pojišťovnou), nepředvídané velké výdaje spojené s bydlením, jsou osamělí, mají nízký důchod a musí si platit za různé služby atp.

Žádosti o tuto pomoc posuzuje Poradní výbor programu naléhavé pomoci, který jsme před několika lety ustavili podle požadavků Claims Conference a který žádosti projednává a podle možností vyřizuje v souladu s pravidly stanovenými CC.

Žádost o příspěvek pošlete na adresu: Terezínská iniciativa, Maiselova 18, 110 00 Praha 1. Aby mohla vaše žádost být skutečně zodpovědně posouzena a abychom vám mohli vystavit darovací smlouvu, uveďte v žádosti laskavě tyto údaje:

Jméno a příjmení; celé datum narození; přesnou adresu a telefonní číslo; druh perzekuce – 1) u bývalých vězňů jména koncentračních táborů, resp. ghet, a odkdy dokdy věznění trvalo; 2) u ukryvaných dětí místo ukrývání a dobu trvání; 3) u nucené emigrace, kam, kdy k ní došlo, dokdy trvala; výši důchodu (bez příspěvku od Claims Conference, bez příplatků k důchodu ve výši 2500 Kč a bez příplatku za měsíce věznění); stručné vyličení rodinné situace; důvod žádosti a kopie dokladů o zaplacení.

Pokud potřebujete pomoc, neostýchejte se a podejte si žádost. Upozorněte na tuto možnost i ostatní, kterých se to může týkat.

*Dagmar Lieblová, předsedkyně TI
a Poradního výboru*

WIZO

■ Milé členky, členská schůze se koná ve středu **23. 1.** od 15.00. v restauraci Šalom, Maiselova ul. Praha 1. Výbor se koná **16. 1.** v Jáchymově ulici. Prosíme o dochvilný příchod na členskou schůzi, protože bude trvat pouze jednu hodinu. Poté se k nám připojí účastníci „Kávy o čtvrté“ a budeme pokračovat společným programem. Těšíme se na hojnou účast!

výbor WIZO

VÝSTAVA O HAGIBORU

Pro výstavu plánovanou k otevření Domo-va sociální péče Hagibor hledáme fotogra-

VÝZVY, ZPRÁVY

INZERCE

fie, obrázky, dokumenty, artefakty a také vzpomínky pamětníků týkající se části Prahy známé pod názvem Hagibor. Chceme zachytit celou jeho historii od dob zakoupení pozemku přes meziválečnou sportovní slávu, válečný koncentrační tábor a poválečnou ubytovnu pro uprchlíky z Polska až po současnost. Autorem a kurátorem výstavy je Martin Šmok. Originály, které poskytnete, ihned po zdokumentování pro výstavu vrátíme. Kontaktujte: sekretariát Židovské obce v Praze, telefon 224 800 812-13. *žop*

SDRUŽENÍ ŽIDOVSKÝCH VOJÁKŮ A ODBOJÁŘŮ

■ zve své členy, rodinné příslušníky, ale také příznivce na setkání ve čtvrtek **10. ledna** v 10.00 hodin do 3. patra Židovské radnice v Maiselově 18, Praha 1. Hlavní program: Shrnutí reakce českých a zahraničních médií na události během výročí křišťálové noci 10. listopadu 2007. *eb*

ODPOLEDNÍ ŽIDOVSKÁ ŠKOLA BEJT ELEND

■ Zve všechny zájemce a zvědavce do nového kroužku „Sipurim aneb literární dílna pro tvořivé duše“. Budeme si číst, kreslit i malovat, povídat a naslouchat. Vymyslíme a sepíšeme naše vlastní příběhy, pohádky, komiksy, anekdoty, verše... Využijeme knihy, staré i nové fotografie, pohlednice, zbytečnosti ze šuplíků a třeba i haraburdí z půdy. Úspěch i zábavu můžeme zaručit. Přihlášky a dotazy pošlete do 15. ledna 2008 na: elende@volny.cz. Těšíme se na vás! *be*

BEJT ELEND – TÝDEN NA LYŽÍCH

■ Bejt elend pořádá týdenní lyžařský pobyt na lyžích v Albrechticích v Jizerských horách (chata Sněžka). Koná se ve dnech **26. 1.–2. 2.**, cena je 3500 Kč (zahrnuje ubytování s plnou penzí, celodenní výlet a permanentky). Přihlášku nutno podat do 5. ledna na elende@volny.cz. Na této adrese získáte i bližší informace.

CYKLUS PŘEDNÁŠEK NA ŽOP

■ Masorti Česká republika vás zve na cyklus přednášek „Praktický průvodce ži-

dovskou náboženskou praxí pro každého“. Koná se vždy ve 2. patře v budově ŽOP, Maiselova 18, od 18.00 do 19.30. Program: **3. 1.** – Šachrit, mincha, maariv aneb jak se neztratit v siduru; **17. 1.** – Tu bišvat; **31. 1.** – Proč a v čem je konzervativní judaismus konzervativní; **14. 2.** – Individuální modlitba – proč, kdy a jak.

Více na www.masorti.cz.

PROSBA O POMOC

■ Židovská školička Bejachad pro nejmenší děti do 3 let pořádá sbírku použitého nábytku a hraček. Jsme malá organizace rodičů, která provozuje v Lauderových školách neziskovou školku. Pro nově budovanou i pro třídu stávající hledáme dárcy, kteří by byli ochotni poskytnout skříňky, botníky, postýlky, dětské židle, přebalovací pult a hračky vhodné pro malé děti. Prosíme, ozvěte se Veronice Buchlerové na 776 284 889. Děkujeme všem, kteří se rozhodnou nás podpořit!

INZERCE

■ Studentka, rodilá mluvčí z Paříže, nabízí výuku francouzštiny a konverzaci nebo také babysitting. Kontakt 776 537 047 – ilanawicz@gmail.com.

VÝZVA

■ Hledám někoho, kdo znal mé prarodiče – Lisolette Fertigovou (nar. 23. 9. 1917, transport Ai do Terezína, později osvobozená v Terezíně) a JUDr. Pavla Fertiga (nar. 5. 2. 1908, transport Ai do Terezína, deportován 16. 10. 1944 do Osvětimi transportem Er, osvobozen ve Friedlande). Před válkou i po válce žili v Brně.

Také hledám někoho, kdo znal mou praradu Zuzanu Reinischovou (roz. Siebenschneinovou, za války se jmenovala Pollaková, poté Reinischová, nar. 17. 4. 1916, transport Af do Terezína, deportovaná 23. 10. 1944 transportem Et do Osvětimi, osvobozená v Terezíně) nebo mého prastrýce Bedřicha Fertiga (nar. kolem 1906, uvězněn v Malé pevnosti Terezín, osvobozen pravděpodobně v Buchenwaldu). Budu vděčná za jakékoli informace. Kontakt: ruthfertig@yahoo.com nebo JanFertig@comcast.net. Tel.: 001 856 482 1767, případně české číslo 777 152 425.

SEZNÁMENÍ

■ Som 37/168/60, slobodný, rád by som sa zoznámil s inteligentným dievčatom do 35 rokov, ktoré má rado prírodu a vidiek. Odpovedi do redakcie Rch. Zn: Nitranský kraj.

ŽNO BANSKA BYSTRICA

Srdečne blahoželáme našim členom, ktorí v **januári** oslávia svoje narodeniny: pani Šarlota Šťastná, nar. 24.1. – 94 rokov a pán JUDr. Július Koval, nar. 6.1. – 75 rokov. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO BRNO

V **lednu** oslavujú tito naši členové: pani Danuška Cupalová, nar. 19.1. – 76 let; pani Věra Dvorská, nar. 31.1. – 82 let; pani Bedřiška Felixová, nar. 17.1. – 73 let; pan Josef Fišer, nar. 7.1. – 72 let; pani Klára Hájková, nar. 8.1. – 31 let; pani Ruth Matiovská, nar. 30.1. – 77 let; pani Lenka Neumanová, nar. 7.1. – 27 let; pani Hedvika Rivalová, nar. 12.1. – 83 let; pan Richard Salzman, nar. 20.1. – 31 let a pani Zuzana Wachtlová, nar. 25.1. – 88 let. *Ad mea veesrim šana!*

S lítostí oznamujeme, že nás opustili tito členové: pani Katarína Grünsteinová a pan Jiří Kohn.

ŽO DĚČÍN

V **lednu** oslavujú narodeniny tito naši členové: pan David Chod, nar. 20.1. – 29 let; pan Alexej Kirillov, nar. 24.1. – 18 let; pani Judita Kopřivová, nar. 19.1. – 57 let; pani Pavla Kroupová, nar. 7.1. – 29 let; pani Kateryna Machek, nar. 24.1. – 38 let; pani Nadá Michálková, nar. 28.1. – 52 let; pan Martin Nezval, nar. 12.1. – 50 let; pani Milena Paterová, nar. 9.1. – 81 let; pan Petr Pechan, nar. 13.1. – 58 let; pani Jana Polišenská, nar. 19.1. – 25 let; pani Libuše Šancová, nar. 6.1. – 55 let; pan Vasyl Tyrpak, nar. 8.1. – 46 let a pan Jiří Velden, nar. 22.1. – 64 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO KARLOVY VARY

Blahopřejeme pani Doře Peškové, která dne 15. 1. oslaví 87 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNO KOŠICE

Blahoželáme našim **januárovým** jubilanantom: pani PhMr. Žofia Spiegelová, nar. 13.1. – 90 rokov; pán Eugen Hirsch, nar. 31.1. – 88 rokov; pán Koloman Martinovič, nar. 2.1. – 86 rokov; pani Deborah Grossmannová, nar. 14.1. – 86 rokov a pani Magdaléna Kmecová zo Spišskej Novej Vsi, nar. 28.1. – 82 rokov. Milým oslávencom srdečne blahoželáme a prajeme pevné zdravie a do ďalších rokov veľa elánu a dobrej pohody. *Ad mea veesrim šana!*

S lítostí oznamujeme, že zomreli: pán Dezider Altmann z Turne nad Bodvou (88 r., pohreb dňa 20. 11.) a pani Anna Burgerová (80 r., pohreb dňa 22. 11.). Na židovskom cintoríne v Košiciach sa s nebohými rozlúčil a pohrebné bohoslužby vykonal pán rabín Jossi Steiner. Smútiacim vyjadrujeme úprimnú sústrasť.

**ZPRÁVY
Z OBCÍ****ŽO LIBEREC**

V **lednu** blahopřejeme těmto našim členům: pani Růžena Šlomovičová, nar. 11.1. – 83 let; pani Eva Křepelová, nar. 26.1. – 56 let a pan JUDr. Petr Ptačovský, nar. 29.1. – 66 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OLOMOUC

V měsíci **lednu** oslaví životní jubilea tito členové: pan Ing. Miloš Dobrý, nar. 31.1. – 85 let; pan Jiří Fišer, nar. 7.1. – 72 let; pani Jarmila Látalová, nar. 19.1. – 64 let; pan JUDr. Petr Ritter, nar. 20.1. – 58 let; pani Hana Cvrkalová, nar. 24.1. – 61 let a pan Rudolf Buxbaum, nar. 24.1. – 51 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO OSTRAVA

V **lednu** oslavují narodeniny tito naši členové: pani Ema Komárková, nar. 17.12. – 20 let; pani Ingeborg Borošová, nar. 27.1. – 75 let; pani Dagmar Capinská, nar. 29.1. – 57 let; pan Jaromír Fuchs, nar. 11.1. – 61 let; pani Milonka Golembiewská, nar. 11.1. – 83 let; pan Emil Melichar, nar. 22.1. – 83 let; pani Dagmar Pavlíková, nar. 4.1. – 70 let; pani Soňa Rotterová, nar. 1.1. – 54 let; pani Soňa Sonková, nar. 6.1. – 81 let; pani Gustina Stračánková, nar. 16.1. – 85 let a pani Mgr. Eva Strnadlová, nar. 6.1. – 66 let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PLZEŇ

V měsíci **lednu** oslaví narodeniny tito naši členové: pan Jiří Ornstein, nar. 19.1. – 71 let, a pani Marcela Šimandlová, nar. 20.1. – 66 let. Oběma oslávencům přejeme hodně zdraví a osobní spokojenosti do dalších let. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO PRAHA

Blahopřejeme našim **lednovým** jubilanťům: pan Baruch Bernstein, nar. 22.1. – 84 let; pan Otakar Braun, nar. 20.1. – 88 let; pan Hanuš Gaertner, nar. 4.1. – 82 let; pan Jindřich Heřkovič, nar. 29.1. – 85 let; pani Věra Jurečková, nar. 13.1. – 85 let; pani Eva Krupičková, nar. 1.1. – 81 let; pani Marianna Langerová, nar. 6.1. – 88 let; pani Edita Markvartová,

nar. 12.1. – 87 let; pani Lisa Miková, nar. 31.1. – 86 let; pani Markéta Pacovská, nar. 17.1. – 87 let; pan Gustav Singer, nar. 21.1. – 94 let; pan Zdeněk Taussig, nar. 11.1. – 85 let a pan Zdeněk Herrmann, nar. 8.1. – 81 let. *Ad mea veesrim šana!*

Dne 14. 11. zemřela ve věku 91 let pani Josefina Pavlíčková.

Poděkování

Rabinát Židovské obce v Praze by chtěl poděkovat panu Sanfordu Plotkinovi z USA za dar 121 machsorů pro Staronovou synagogu na svátky Jom kipur, Roš hašana, Sukot, Pesach a Šavuot. Dále chceme poděkovat panu Marku Podwalovi za obrázek s věnováním v těchto machsorech.

ŽNO PREŠOV

V **novembri** oslávil narodeniny naši členovia: pani Ági Fránková, nar. 16.11. – 61 rokov a pán Mgr. Štefan Havaš, nar. 18.11. – 76 rokov.

V **decembri** oslávil svoje narodeniny: pán Izidor Gold, nar. 11.12. – 92 rokov; pán Bernát Lichtig, nar. 14.12. – 60 rokov; pán Eugen Rochlitz, nar. 22.12. – 83 rokov; pani Edita Eckhausová, nar. 26.12. – 88 rokov; pani JUDr. Soňa Goldenbergová, nar. 10.12. – 63 rokov; pán Ján Fránkl, nar. 17.12. – 62 rokov a pani MUDr. Zuzana Červeňáková, nar. 28.12. – 52 rokov.

V mesiaci **január** oslávia svoje narodeniny tito naši členovia: pani Magda Weisová, nar. 20.1. – 86 rokov; slečna Ing. Gita Eckhausová, nar. 20.1. – 50 rokov; pani Edita Tállová, nar. 15.1. – 90 rokov a pán Bronislav Chudy, nar. 15.1. – 56 rokov. Všetkým oslávencom čo najsrdečnejšie gratulujeme. *Ad mea veesrim šana!*

ŽNK RIMAVSKÁ SOBOTA

V mesiaci **január** majú sviatok narodenín členovia našej komunity: pani Edita Bakonyová, nar. 8.1. – 82 rokov a pán MUDr. Tibor Gábor, nar. 14.1. – 81 rokov. Prajeme týmto našim členom dobré zdravie, veľa šťastia a radosti v živote. *Ad mea veesrim šana!*

ŽO TEPLICE

V **lednu** oslavujú narodeniny tito naši členové: slečna Martina Kirilaková, nar. 8.1. – 29 let; pan Jan Váňa, nar. 14.1. – 32 let; pani Lucie Rolko-Nová, nar. 5.1. – 43 let; pan Jiří Ryvola, nar. 16.1. – 41 let a pani Anna Mertová, nar. 17.1. – 40 let. *Ad mea veesrim šana!* Přeje celá teplotická obec.

ŽO V ÚSTÍ NAD LABEM

Blahopřejeme našim členům, kteří v měsíci **lednu** oslaví své narodeniny: slečna ing. Kláře Hellerové a panu ing. Miroslavovi Nebeskému. Hodně zdraví do dalších let přejí všichni členové obce.

JEDENÁCT ZEMÍ OTEVŘE ARCHIVY

Zástupci jedenácti států, které dohlížejí na rozsáhlý archiv nacistických dokumentů v Německu, schválili dohodu o tom, že archiv bude otevřen veřejnosti. Poslední smlouvu ratifikovalo Řecko. Archiv čítající asi 50 milionů stran dokumentů je umístěn v Bad Arolsen a spravuje ho Mezinárodní pátrací služba; doklady byly zatím využívány výlučně pro hledání zmizelých osob a poskytování dokumentů lidem, kteří žádali o odškodnění. Seznam žadatelů o přístup do archivů je velmi dlouhý. K dispozici jim nyní budou tisíce nezpracovaných listin zachycujících komunikaci mezi nacistickými úředníky, registrační karty z koncentračních táborů, složky dokumentující otroctvou práci, úmrtní listy a další materiál.

VEDOUcí MLADÉHO CHABADU ZA MŘÍŽEMI

Izraelská policie zatkla vedoucího hnutí Mladý Chabad (známého též jako Lubaničská mládež) z komunity Kfar Chabad a jeho tři spolupracovníky. Josef Aharonov a kolegové jsou obviněni ze zpronevěry, daňového úniku a praní peněz. K zatčení došlo po osmiměsíčním vyšetřování. Podle údajů izraelské televize se mělo prostřednictvím Kfar Chabad „vyprat“ čtvrt milionu dolarů, které komunitě daroval Arkadij Gajdamak, izraelsko-ruský miliardář a jeden z možných kandidátů na jeruzalémského starostu. Lubaničská mládež je nevydělečná organizace a patří k nejvýznamnějším institucím Chabadu v Izraeli. Její roční rozpočet činí zhruba 7,7 milionu dolarů.

STÁVKA SKONČILA

Po dvouměsíční stávce a finálním dvacetihodinovém jednání se zástupci izraelských středoškolských učitelů v půli prosince dohodli s vládou. V rámci těchto dohod bylo ustanoveno, že: učitelům se zvýší platy o 8,5 % (přibudou jim za to dvě hodiny týdně soukromé výuky); v průběhu tří let dojde k dalšímu zvýšení platů o 5 %; bude snížen počet žáků ve třídách. Současně se začne projednávat reforma vzdělávacího systému, která by měla být hotova do půl roku. Pokud se na její podobě zástupci učitelů a vlády shodnou, pedagogové čeká další zvýšení platů.

PREZIDENT VŠECH LÉKAŘŮ

Předsedou Světového lékařského sdružení pro období 2008–2009 se v říjnu 2007 stal Izraelec doktor Joram Blachar, který je též předsedou lékařské asociace ve své zemi. Sdružení vzniklo po druhé světové válce a reprezentuje asi devět milionů lékařů, zdůrazňuje lékařskou etiku, přístup k nemocným, vytyčuje pravidla pro experimentální medicínu. Volbě Blachara předcházela jarní výzva 130 britských lékařů, aby Izrael byl ze Světového lékařského sdružení vyloučen. Takovou reakci zřejmě nečekali...

ZPRÁVY ZE SVĚTA

Ulička v bývalém třebečském ghettu. Foto J. Daniček.

ŘECKÝ HISTORIK POPÍRAL ŠOA

Ultrapracovný řecký historik Kostas Plevris byl odsouzen k čtrnáctiměsíčnímu vězení za to, že napsal knihu s názvem *Úplná pravda o Židech*, v níž popírá holocaust. Soudci tak poprvé využili nově zavedeného zákona o podněcování k rasové nenávisti. Proti autorovi, který se bránil svým právem na svobodu slova, svědčili mj. zástupci řecké židovské komunity, kteří potvrdili, že jeho kniha vedla k vzrůstu útoků na židovské památky v zemi. Nacisté zavraždili na 60 000 řeckých Židů.

ZEMŘEL NORMAN MAILER

Dne 10. listopadu zemřel ve věku 84 let slavný americký židovský spisovatel Norman Mailer. Mailer (židovským jménem NACHEM MALEK M.) se proslavil svými romány a reportážemi; patřil k představitelům tzv. nového amerického žurnalistismu, v němž se prolíná zpravodajský a umělecký styl. Mailer studoval na Harvardu, roku 1942 však studia přerušil a narukoval do armády; v letech 1944 až 1945 bojoval v Tichomoří. Odtud čerpal téma své první a hned nejúspěšnější knihy – *Nazí a mrtví* (1948), kterou americká kritika řadí k nejlepším válečným románům. Celkem napsal dvaatřicet knih, zabýval se politickými a sociálními náměty, ale psal i o Marilyn Monroe, o letu na Měsíc... Dvakrát získal Pulitzerovu cenu.

BUDAPEŠŤSKÁ ŽIDOVSKÁ ČTVŘ V NEBEZPEČÍ

Na podzim roku 2007 vydalo budapeštské sdružení *Óvás!* sborník, zachycující ohrožení, jemuž je již po několik let vystavena židovská čtvrt v Budapešti, a to i přesto, že v roce 2002 byla tato část města prohlášena za chráněnou zónu. Autoři textů vypočítávají nenapravitelné škody, které na židovských budovách městští radní napáchali, a varují před dalšími zásahy. Za posledních pět let bylo zbořeno dvanáct historicky cenných budov, dalších šestnáct domů má být zbořeno nebo zcela přestavěno. Ministerstvo kultury totiž odmítá jednotlivé budovy prohlásit za kulturní památky – jediné tak by byly chráněny před zkázou. Bezprostředně je nyní ohroženo okolí velké synagogy na Dohányho ulici – počítá se zde s výstavbou moderních mnohapatrových budov, zdejší historické domy mají být radikálně „modernizovány“. Na obranu čtvrti se postavilo mezinárodní fórum akademiků z Izraele a Evropy.

VIRTUÁLNÍ SYNAGOGY

Bude-li se situace v Budapešti vyvíjet dále jako dosud, může se stát, že vzhled domů v židovské čtvrti se zachová jen ve virtuální podobě. Tak jako se to stalo s německými synagogami zbořenými během křišťálové noci. Studentům a profesorům Technické univerzity v Darmstadtu se podařilo moderní počítačovou technikou vytvořit modely 14 z 3000 synagog zničených nacisty. Vzorčky představují pozoruhodné budovy, které byly postaveny v orientálním a romantizujícím slohu či ve stylu Bauhausu. Projekt ukazuje, jak vypadaly synagogy v Berlíně, Darmstadtu, Dortmundu, Drážďanech, Frankfurtu, Hannoveru, Kaiserslauternu, Kolíně, Lipsku, Mnichově, Norimberku a Plavnu. Modely synagog byly prezentovány na výstavě a jsou k vidění na adrese: <http://www.cad.architektur.tu-darmstadt.de/synagogen/>. am

חדש ירחון חדש
ROŠ CHODEŠ

Vydává Federace židovských obcí v ČR, Maiselova 18, 110 01 Praha 1, IČO: 00438341, www.fzo.cz Redakce a administrace: Izraelská 1, 130 00 Praha 3, Telefon / fax 242 487 330, e-mail: sefer@volny.cz Redakce: Jiří Daniček, Alice Marxová, Tomáš Pěkný (šéfredaktor). Sekretariát a výtvarná spolupráce: Anna Tomášková. Vychází měsíčně, nevyžádané rukopisy se nevracejí. Číslo indexu 47 680. Distribuci pro předplatitele provádí v zastoupení vydavatele společnost Mediaservis s.r.o., Zákaznické centrum Moravské nám. 12D, 659 51 Brno, tel.: 541 233 232; fax: 541 616 160, e-mail: zakaznickecentrum@mediaservis.cz, reklamace: 800 800 890. Předplatné pro Slovensko MAGNET press, Slovakia s.r.o. P.O. Box 169, 830 00 Bratislava, tel.: 00421-2-67201931-33, fax: 00421-2-67201910 (20,30), e-mail: predplatne@press.sk. Předplatné do zahraničí vyřizuje administrace Roš chodeš. MKČR E922, ISSN 121074 68. Toto číslo vychází 21. 12. 2007. **Cena 15 Kč**